

‘İnsan bilmediğinin düşmanıdır.’ Hz. Ali

ALEVİLİK BİLİNMELEDİR!

ALEVİLİK İNANCIMIZ,
CEMEVLERİ
İBADETHANEMİZDİR.

*Alevilik, İslam’ın irfanî ve
tasavvufi bir yorumudur.*

"Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır."
Hz. Muhammed (sav)

Cem Vakfı

İÇİNDEKİLER

ALEVİLİK VE TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ	5
Alevilik ve İslam Tarihindeki Kökleri	5
Alevilik Nedir?	5
Peygamberimiz Hz. Muhammed	6
Peygamberimizin Ehlibeyit'i	7
Velayetin Sahibi Hz. Ali	8
Muâviye ve Yezîd Dönemi.....	9
Abbasiler Dönemi.....	10
Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Soyundan Gelen (On İki) İmamlar Dönemi	10
Horasan'da İslam ve Türk Töresi	11
Horasan Neresidir ve İslam Tarihindeki Önemi Nedir?	11
Hoca Ahmet Yesevî ve Türk Boylarının İslamiyet ile Tanışması	11
Ahi Evran Veli ve Anadolu Selçuklu İmparatorluğu Dönemi	12
Anadolu'da Hacı Bektaş Veli Dönemi	12
Şeyh Edebâli ve Osmanlı İmparatorluğu Kuruluş Dönemi	13
Yunus Emre ve Türkmen Bilgeliliği.....	14
Osmanlı İmparatorluğu, Yeniçeri Ocağı, Aleviler ve Bektaşiler.....	15
Cumhuriyet ve Aleviler	16
Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in İlanı	16
Günümüzde Alevilerin Devlet İçindeki Yeri.....	17
Cem Vakfı'nın Kurumsal Yapısı ve Hizmetleri	18
Sayın Cumhurbaşkanımızın Mâh-ı Muharrem Oruç Açma Lokmasındaki Konuşmaları.....	19
İslam'ın Tasavvufi ve İrfani Yorumu Alevilik	20
Aleviler Kimlerdir?	20
Alevilikte Ocak Nedir?.....	20
Alevilikte Mürşit, Pir, Dede, Rehber, Baba, Talip Nedir?.....	21
Bektaşilik ve Bektaşilik İçindeki Makamlar Nedir?	22
Alevilikte Temel İlke ve Esaslar	23
Alevilikte İbadetler ve İnanca Dayalı Uygulamalar	25
Alevilikte Cem İbadeti	25
Alevilikte İnanca Dayalı Uygulamalar	29
Alevilikte Musahiplik.....	37
Herkes Alevi Olabilir mi?	38
Alevi Ocakları, Alevi ve Bektaşî Dergâhları	39
Cemevinin İbadethane Olarak Kabul Edilmesine Yönelik İç Hukuk Kararları	45
T.C. Resmi Gazete'de Cemevi Yer Tahsis Kararı.....	46
Zorunlu Din Dersi Uygulamasının Alevilik İncancını Kapsayacak Şekilde Olması.....	47
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Başvuruları	48
Hacı Bektaş Veli Anadolu Proje Lisesi	50
Alevi ve Bektaşî Toplumunun İnançsal Talepleri	52
Sonuç	53

CUMHURİYET VE TOPLUMSAL ADALET

Atatürk'ün Yeni Göreve Başlayan Bakanlar Kuruluna, 30 Ekim 1923 Akşamı Yaptığı Konuşma Metni. Bakanlar Kurulu akşamüzeri valilikte toplandı.

Bu ilk toplantıda Gazi Paşa da bulundu. Hepsini tek tek kutladı. Kısa bir konuşma yaptı.

“Efendiler! Yıkmaaya çalıştığımız Orta Çağ'ın arkasında bin yıllık deney var. Bin türlü kirli oyun bilir. Cumhuriyet'imiz ise daha yeni doğmuş bir çocuk. Cumhuriyet'i kolayca boğuverirler. Bu nedenle çok dikkatli, uyanık olun. İş arkadaşlarınızı özenle seçin. İstanbul'dan gelen bazı memurları gördüm. Bir devrim başkentine geldiklerinin farkında görünmüyorlar. Koca Osmanlı gemisi durup dururken batmadı. Bunlar gibi ilgisiz, tembel, heyecansız, küçük kafaların büyük sorumluluğu var. Kötü bir memur, vatandaş devletinden soğutur. Osmanlı Devleti azınlıklara devlette görev vermiş ama son iki yüz yıl içinde Alevi yurttaşlarımıza vermemiştir. Bu akla ve insanlığa aykırı duruma Millî Mücadele başlar başlamaz son vermiştik. Bu tutumu özenle sürdüreceğiz. Anadolu'da kim varsa hepimiz bir milletiz. Yurt ve kader kardeşiyiz. Millî Mücadele'yi böyle yürüttük, Cumhuriyet'i de bu anlayışla yöneteceğiz. Bu anlayışın bozulmasına izin vermeyeceğiz. Bozulduğu zaman ne olduğunu iyi biliyoruz.

Yunan ordusu Sakarya'dan çekilirken çoğu ahşap olan köy camilerini yakıp yıkmıştı. Son çekilişte de batıdaki büyük, taş camilerin dışındaki tüm şehir, kasaba, köy camilerini yakarak, yıkarak kaçtılar. Bunların sayısı birkaç bindir. Bu camileri yenilemek görevimizdir. Bu hizmeti nutuk atmadan, gösterişe kaçmadan, siyasete alet etmeden yerine getirelim. İlkokulun zorunlu, eğitimin yükseköğretim bitene kadar parasız olması temel ilkimizdir. İsteyen herkesi, kız erkek ayırmadan okutacağız. Sağlık hizmetlerinin parasız olması da amacımızdır. Halkın geçimini kolaylaştırmak, güven içinde yaşamasını da sağlamak zorundayız. Devlet halk için, halkın bu ihtiyaçlarını karşılamak için var.

Bütçesi denk, borcuna sadık, parası sağlam bir devlet olmalıyız. Devletimiz artık kesin olarak padişahın, bir ailenin devleti değil, halkın devleti. Hepimiz halkın hizmetindeyiz. Efendimizin, sahibimizin halk olduğunu hiç unutmayacağız. İdealimiz milli egemenliğe dayalı, uygar bir toplum ve devlet yaratmaktır. Hiçbir aşamada bu ideali gözden kaçırmayacağız. Sorun çok. Hepsini çözmeye ömrümüz yetmez. Bizim yetişemediklerimizi yurtsever çocuklarımız tamamlar. Halkı saymak, aydınlatmak, eğitmek, halkın sağlığını korumak, güven içinde yaşamasını sağlamak başlıca ilkimiz olacak. Başarılar diliyorum.” Hepsinin elini sıkı İsmet Paşa'yı kucakladı. (Turgut Özakman (2010) Cumhuriyet, Bilgi Yayınları, İstanbul, Sayfa: 14-15.)

Atatürk'ün bu tarihî sözleri, Cumhuriyet'in hukuki esasları çerçevesinde adalet ve liyakat ilkeleri üzerine inşa edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. **Osmanlının son 200 yılında Alevi yurttaşların devlet yönetiminden dışlandığını** belirtip Cumhuriyet ile buna son verildiğini vurgulayan Atatürk, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde kimsenin mezhebi veya inancı nedeniyle ayrımcılığa uğramayacağını ifade etmiştir.

Bu anlayış, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. maddesinde** de güvence altına alınmıştır:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Bu ilke, Cumhuriyet'in temel değerlerinden biri olarak, devlet yönetiminde adaletin ve liyakatin esas alınması gerektiğini göstermektedir. Toplumsal barışın korunması ve her yurttaşın kendini devletin bir ferdi olarak hissetmesi açısından bu yaklaşım bugün de büyük önem taşımaktadır.

Değerli Okuyucular,

“**Alevilik Bilinmelidir!**” başlıklı bu kitapçık; Alevi toplumunun tarihsel kökenlerini, inanç esaslarını ve günümüzde karşılaştığı temel sorunları kamuoyuna objektif, anlaşılır ve bütüncül bir dille sunmak amacıyla CEM Vakfı tarafından hazırlanmıştır.

Alevilik, İslam’ın tasavvufi ve irfanî yorumu olarak, yüzyıllardır doğduğu topraklardan Orta Asya ve Anadolu’ya, Balkanlardan dünyanın dört bir yanına yayılan kadim bir inanç ve kültür yoludur. Bu kitapçık; Aleviliğin temel ilkelerini, tarihsel gelişimini, öncü şahsiyetlerini ve güncel durumunu ele almakta, aynı zamanda hukuki eşitlik ve inanç özgürlüğü mücadelesine bir zemin kazandırmayı hedeflemektedir.

Alevi yurttaşların uzun süredir karşı karşıya kaldıkları sorunların giderilmesi ve inanç özgürlüğünün tam anlamıyla güvence altına alınması amacıyla, CEM Vakfı öncülüğünde çok boyutlu girişimler yürütülmektedir. Bu kapsamda, resmi kurumlara yapılan başvurularda Alevi ve Bektaşî toplumunun temel talepleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

1. **Aleviliğin, hukuken inanç olarak tanınması ve Alevi ve Bektaşî inanç önderlerinin (Dede-Baba) kamu nezdinde hukuken inanç önderi olarak tanınması,**
2. **Cemevlerinin ibadethane olarak yasal güvenceye kavuşturulması bu kapsamda cemevlerinde görev yapan personelin kamu görevlisi statüsüne geçirilmesi,**
3. **Alevi yurttaşların, kamuda görev alırken inanç temelli ayrımcılığa maruz bırakılmadan; liyakat, eşitlik ve tarafsızlık esasına göre değerlendirilmesi,**
4. **Din kültürü derslerinin seçmeli hâle getirilmesi ve ayrıca Aleviliğin seçmeli ders olarak müfredata eklenerek Alevi ve Bektaşî eğitmenler tarafından doğru ve kapsayıcı biçimde öğretilmesi,**
5. **Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı kurumunun doğrudan Cumhurbaşkanlığı makamına Alevi-Bektaşî İnanç ve Cemevi Başkanlığı ünvanı ile bağlanması,**
6. **İstanbul-Küçükçekmece/Halkalı’da bulunan Hacı Bektaş Veli Anadolu Proje Lisesinin kuruluş amacına uygun bir şekilde faaliyet göstermesi ve (veya) Alevilik inancının uygulayıcıları olan Dede ve Babaların yetiştirilmesine olanak sağlanması,**

Alevilik, Hz. Peygamber’in “*Size iki emanet bırakıyorum; biri Kur’an, diğeri Ehlibeyitim’dir.*” buyruğu doğrultusunda şekillenen bir öğreti olarak; adalet, merhamet ve bilgelik temelleri üzerine inşa edilmiştir. **Kur’an-ı Kerim’in Maide suresi 48. ayetinde** yer alan: “*Her topluma bir yol ve yöntem belirledik. Allah dileyeydi sizi bir tek ümmet yapardı. Ancak size verdikleriyle sizi denemek istedi. O hâlde hayırlarda yarışın...*” ayetinde farklı inanç yollarının ilahi birer tezahür olduğunu ve birlikte yaşama kültürüne dayanak oluşturduğunu beyan etmektedir.

Elinizdeki bu kitapçık, Aleviliğin kadim hakikatini ve evrensel değerlerini daha geniş kitlelerle buluşturmak; sevgi, adalet ve vicdan temelli Alevilik inancını görünür kılmak amacıyla hazırlanmıştır. Temennimiz; bu eser aracılığıyla farklılıkları zenginlik olarak gören, barış içinde birlikte yaşamayı önceleyen, daha kapsayıcı ve adil bir toplumsal iklime katkı sunmaktır.

Saygılarımızla,

Ahmet Rasim TÜKEK
CEM Vakfı Genel Başkanı

"Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır." Hz. Muhammed (sav)

Hz. Ali'nin Mısır Valisi Mâlik el-Eşter'e Mektubu

Hz. Ali'nin Halifeliği Döneminde Toplumun Adalet ve Liyakat Esasıyla Yönetimine Yönelik Evrensel Yönetim İlkeleri

Hz. Ali'nin halifeliği döneminde, toplumun **adaletle yönetilmesine** yönelik ortaya koyduğu evrensel yönetim ilkeleri, Mısır Valisi olarak atadığı Mâlik el-Eşter'e yazdığı bu mektupta açık ve güçlü bir biçimde ifade edilmiştir.

"Ahd-nâme" olarak bilinen bu metin; **adalet, eşitlik, sorumluluk ve liyakat** esasları üzerine kurulu, çağları aşan bir yönetim rehberi niteliğindedir. Aynı zamanda Alevi ve Bektaşî öğretisinde temel ahlaki ve insani değerleri besleyen önemli bir referans metin olarak kabul edilir.

Hz. Ali'nin Mısır'a Vali olarak atadığı Mâlik el-Eşter'e hitabında yer alan şu söz, metnin özünü ve evrensel bakışını en yalın biçimde ortaya koyar:

"Orada insanlar ya dinde kardeşin ya da yaratılıştâ eşitindir. Sakın birini diğerinden üstün tutmayasın." Hz. Ali

Bu ifade, toplumdaki her bireyin eşit haklara sahip olduğunu; yöneticinin ise inanç, köken veya statü ayrımı gözetmeksizin, adalet ve liyakat ilkeleri doğrultusunda hareket etmekle yükümlü olduğunu vurgular. Ahd-nâme, yalnızca bir yönetim talimatı değil; insan onurunu merkeze alan evrensel bir ahlak ve vicdan manifestosudur.

İslam'ın tasavvufî ve irfanî yorumu olan

ALEVİLİK BİLİNMELİDİR!

Hucurât suresi 12. ayet: “*Ey iman edenler! Zandan çok sakının! Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Sinsi casuslar gibi ayıp aramayın! Gıybet ederek biriniz ötekini arkasından çekiştirmesin! Sizden biri, ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi? Bakın bundan iğrendiniz. Allah'tan sakının! Hiç kuşkusuz, Allah tövbeleri çok kabul eden, rahmeti sonsuz olandır.*”

Hz. Muhammed (sav): “*Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız!*”

Hz. Ali: “*Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edep gibi miras, ilim gibi şeref olmaz.*”

ALEVİLİK VE TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ

Alevilik ve İslam Tarihindeki Kökleri

ALEVİLİK NEDİR?

“Alevilik, Allah’ın varlığına ve birliğine inanan, Kur’an-ı Kerim’in Hak kelim olduğunu kabul eden, Hz. Muhammed’e (sav) ve Hz. Ali’ye bağlı, Ehlibeyit’in yolunu izleyen, Orta Asya, Anadolu ve Balkanlardaki toplulukların, gelenek ve görenekleri ile bütünleşmiş İslam’ın irfanî ve tasavvufî bir yorumudur.”

Alevilik, İslam’ın tasavvufî ve irfanî bir yorumu olarak gelişmiş ve özellikle Orta Asya, Balkanlar, Anadolu, Orta Doğu ülkeleri ve dünyanın başka coğrafi yerlerinde yaşayan insanlar arasında önemli bir yer edinmiştir. Alevilik, İslam’ın Ehlibeyit yorumuyla şekillenmiş, insanı merkeze alan bir inançtır. Özünde; edep ve ahlak ilkeleriyle insanı olgunlaştırmayı, kemâlet sahibi yapmayı ve Hak ile Hak olmasını amaçlamaktadır.

Bu anlayış Kur’an-ı Kerim’in **Mâide suresi 48. ayetinde** şöyle buyrulur: “Sana da Kitap’ı hak olarak indirdik. Kitap’tan onun yanında bulunanı tasdikleyici ve onu denetleyip güvenilirliğini sağlayıcı olarak... O halde onlar arasında Allah’ın indirdiğiyle hükmet, Hakk’tan sana gelenden uzaklaşıp onların keyiflerine uyma. Sizden her biri için bir yol/şeriat ve bir yöntem belirledik. Allah dileseydi sizi elbette bir tek ümmet yapardı. Ama size vermiş olduklarıyla sizi imtihana çeksın diye öyle yapmamıştır. O halde hayırlarda yarışın. Tümünüziün dönüşü Allah’adır. O size, tartışmış olduğunuz şeylerin esasını bildirecektir.” Ayette de belirtildiği üzere, her topluluğun farklı yöntemler ve yollarla Hakk’a yönelebileceğini, önemli olanın “hayırlarda yarışmak” olduğunu vurgular. Alevilik de bu çerçevede İslam’ın tasavvufî ve bâtinî yorumu olarak özünü, sevgi, muhabbet ve irfan üzerinden yorumlamış, farklı coğrafyalarda özgün kültürel pratiklerle bütünleşerek varlığını sürdürmüştür.

PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED (sav)

Hiz. Muhammed (sav), son peygamber olarak insanlığa doğruluk, adalet, merhamet ve barışı öğretmiştir. O, cehaletin ve zulmün hâkim olduğu bir dönemde, hakikat ve hikmetle insanları aydınlatmış, tevhid inancını ve insanlığın değerini ön plana çıkarmıştır. Peygamberimizin hayatı boyunca sergilediğı; dürüstlük, sabır, hoşgörü ve tevazu sadece Müslümanlar için değil insanlık içinde örnek alınacak bir yol olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de "Yemin olsun, Allah resulünde sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü arzu edenlerle Allah'ı çok ananlara güzel bir örnek vardır." (Ahzâb 33/21) ayetiyle Hiz. Muhammed'in örnek kişiliğı vurgulanırken "Ve biz seni ancak âlemlere bir merhamet/bir sevgi olman dışında bir şey için göndermedik." (Enbiyâ 21/107) ayetiyle de onun evrensel mesajı açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca "Ve gerçekten sen, çok büyük bir ahlak üzerindesin." (Kalem 68/4) ayeti onun üstün ahlakını tescil ederken, "Ve Allah'ın izniyle bir davetçi, ıstık saçan bir kandil olarak..." (Ahzâb 33/46) ayeti de onun insanlığa yol gösteren nurlu rehberliğini ifade etmektedir.

Alevilik ve Bektaşilikte Hiz. Muhammed, Hak yolunun öğreticisi ve uygulayıcısı, sevgi ve doğruluğun temsilcisi olarak kabul edilir. Onun öğrettiğı değerler, adalet, barış ve insanlık için yol gösterici olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte Alevi ve Bektaşî nefeslerinde Hiz. Muhammed, Hak elçisi ve Hakikat güneşi olarak anılmış, deyişlerde onun adalet, sevgi ve doğrulukla örölü mirası işlenmiştir. Son Peygamber Hiz. Muhammed (sav), Alevilikte; hakikatin ve adaletin temsilcisi olarak yalnızca peygamberlik yönüyle değil, aynı zamanda Hak nurunun yeryüzündeki tecellisi olarak kabul edilir.

Alevi ve Bektaşî nefeslerinde Hiz. Muhammed'e duyulan içten sevginin örneklerinden bazıları aşağıdadır.

"Şu âleme bir nûr doğdu
Muhammed doğduğı gece
Yeşil kandilden nûr indi
Muhammed doğduğı gece"

"Şah Hatâyî'm der dervişler
Sağ olsun cümle kardeşler
Secdeye indi ağaçlar
Muhammed doğduğı gece"

"Canım kurban olsun senin yoluna.
Adı güzel, kendi güzel Muhammed.
Söylenirsin cümle âlem dilinde.
Adı güzel, kendi güzel Muhammed"

"Sen bir Peygambersin şeksiz, gümansız.
Sana inanmayan dinsiz, îmansız.
Teslim Abdal neyler dünyayı sensiz.
Adı güzel, kendi güzel Muhammed"

Hiz. Muhammed (sav):

"Ben, güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."
"İnsanlara karşı iyi davranın ki Allah da size iyi davransın."
"Adalet, kul hakkıdır."

PEYGAMBERİMİZİN EHLİBEYİT'İ

Kur'an-ı Kerim, yüce Ehlibeyit'e sevgi ve muhabbet istendiğini **Şûrâ suresi 23. ayetinde**: *"Allah'ın, iman edip hayra ve barışa yönelik iyi işler yapanlara müjdelediği, işte budur. De ki: "Ben, buna karşılık sizden, yakın akrabamı/Ehlibeytimi sevmeniz dışında bir ücret istemiyorum." Kim bir iyilik/güzellik üretirse onun için, o ürettiğine bir güzellik daha ekleriz. Çünkü Allah Gafûr'dur, çok affeder; Şekûr'dur, iyiliğe karşılık verir/teşekkür eder."* diyerek belirtmiştir.

Hiz. Peygamber (sav) Veda Hutbesi'nde, **"Size iki emanet bırakıyorum, birisi Allah'ın kitabı, diğeri Ehlibeyitim'dir."** demiştir.

Ehlibeyit, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in ailesini ifade eder ve Pençe-i Âl-i Abâ olarak kabul edilen Hz. Muhammed, kızı Hz. Fâtıma, amcasının oğlu ve damadı Hz. Ali ile torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşur. Ehlibeyit'in yolu, adalet, hak, ilim, tevazu, sabır, merhamet, zulme karşı duruş ve insan onurunu esas alan bir anlayış üzerine inşa edilmiştir. Bu yol, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in birinci kuşaktan torunları olan İmam Hasan ve İmam Hüseyin ile devam etmiş; bugün ise bu soydan gelen Alevi dedeleri aracılığıyla Ehlibeyit'in ilke ve değerleri yaşatılmaya ve temsil edilmeye devam etmektedir. Peygamberimizin yedinci kuşaktan torunu olan 8. İmam Ali Rıza, İslam'ın Ehlibeyit yorumunun Orta Asya toplumlarına taşınmasında önemli bir rol oynamıştır. Alevilik için Ehlibeyit, inanç sisteminin merkezinde yer alır ve büyük bir manevi öneme sahiptir. Bu bağlamda, Hz. Peygamber'in yakın dostu ve ilk Müslümanlardan olan Selman-ı Fârisî de "Ehlibeyit'e bende olmak" anlamında Hz. Peygamber tarafından **"Selman da Ehlibeyitimden'dir."** diyerek soy bağı olmayanların da Ehlibeyit'e dâhil olmasının manevi kapısını aralamıştır.

Ayrıca **Âl-i İmrân Suresi 61. ayet**, Ehlibeyit'in hakikati temsil eden konumunu açıkça göstermektedir: *"Sana ilimden bir nasip geldikten sonra, Hak konusunda seninle tartışana de ki: "Gelin; oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, öz benliklerimizi ve öz benliklerinizi çağıralım, mübâhele edelim de Allah'ın lanetini yalancılar üzerine salalım."* ayeti, Hz. Peygamber'in tartışmaya davet edildiğinde yanına yalnızca Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i almasıyla somutlaşmıştır. Böylece Ehlibeyit'in İslam'daki ayrıcalıklı konumu hem Kur'an hem de Peygamberin uygulamasıyla teyit edilmiştir.

VELAYETİN SAHİBİ HZ. ALİ

Hız. Ali; Alevilikte adaletin, doğruluğun, mertliğin, cesaretin ve ilmin taşıyıcısı, velayet makamının başıdır. Erenler, evliyalar ve ulu pirlere, Hız. Ali'nin yolundan ve ilminden nasiplenerek hizmet etmişlerdir. O, yalnızca Zülfikar kılıcının yiğitliğiyle değil, gönlünün merhameti ve dilinin hikmetiyle de Hak yolunun ışığıdır. “Şah-ı Merdan” olarak bilinen Hız. Ali, Alevilikte “İnsan-ı Kâmil” ve konuşan Kur'an “Kur'an-ı Nâtık” olmanın en canlı örneği kabul edilmektedir. Onun sözü, özü ve davranışı bir olmuş, mazlumlardan ve masumlardan yana durmuş, zalime karşı çıkmıştır. Peygamberimiz Hız. Muhammed'in amcasının oğlu olan Hız. Ali, Hız. Hatice'den sonra İslam'ı kabul eden ilk kişi olarak, ömrünü hak, adalet ve doğruluk yoluna adamıştır. Savaş meydanlarında yiğitliği, gündelik yaşamda tevazusu ve ilimdeki enginliğiyle örnek bir kişilik sergilemiştir.

Peygamberimizin “**Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır.**” buyruğu da onun hikmetteki üstün yerini ortaya koymaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de de Hız. Ali'nin temsil ettiği adalet, iman ve velayet anlayışına işaret eden ayetler vardır. **Nisa Suresi 58. ayette**, “*Şu bir gerçek ki, Allah size emanetleri, onlara ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah size bu şekilde ne güzel öğüt veriyor. Allah Semî'dir, çok iyi duyar; Basîr'dir, çok iyi görür.*” buyrulurak Hız. Ali'nin yaşamıyla özdeşleşen adalet ve ehliyet ilkeleri vurgulanmıştır.

Yine **Maide Suresi 55. ayette**: “*Sizin gönül dostunuz Allah'tır, O'nun resulüdür, bir de rükû eder bir halde namazı/duayı yerine getirip zekâtı vererek iman edenlerdir.*” ifadesiyle rükû hâlinde iken zekâtını veren Hız. Ali'ye işaret edildiği kabul edilmiştir. Bu ayet ışığında Alevilikte “**Allah-Muhammed-Ali**” zikri vardır.

Bunun yanı sıra, “*Küfre sapmış olanlar şöyle derler: ‘Ona Rabbinden bir mucize indirilseydi ya!’ Sen sadece bir uyarıcısın ve her topluluk için doğruyu ve iyiyi gösteren bir önder vardır.*” (**Ra'd 13/7**) ayetindeki önder Alevilik içinde Hız. Ali olarak kabul edilmiştir. “*Gün olur, insan gruplarından her birini kendi önderiyle çağırırız. O gün kitabı kendisine sağdan verilenler, kitaplarını okuyacaklar ve bir kıl kadar haksızlığa uğratılmayacaklar.*” (**İsrâ 17/71**) ayeti ise, insanların hakikat yolunda önderleriyle (imamlarıyla) birlikte çağrılacağını vurgular. Hız. Ali, Alevilikte yalnızca bir tarihi şahsiyet değil, aynı zamanda yolun piri, adaletin timsali ve velayet makamının başı olarak kabul edilmiştir.

670-680 MUÂVİYE VE YEZÎD DÖNEMİ

Hiz. Ali'nin hilafeti döneminde ortaya çıkan Muaviye'nin siyaseti ve Hiz. Ali'ye karşı düşmanlığı Hiz. Ali'nin şehadetinden sonra artmıştır. Muâviye'nin iktidar hırsı ve ardından Yezîd'in uygulamaları hilafeti saltanata dönüştürmüştür. İktidarlarını pekiştirme yolundaki Muâviye ve Yezîd en büyük engel olarak Allah'ın Kur'an'ı Kerim'de övgüyle bahsettiği Peygamberimizin torunları İmam Hasan ve İmam Hüseyin'i görmüşlerdir.

Peygamberimizin büyük torunu İmam Hasan, İslam'ın birliği için iktidarı talep etmemiş, uzlaşa içinde olmuş buna rağmen zehirlenerek şehit edilmiştir. İmam Hüseyin, Muâviye'nin daha hayattayken saltanatı oğlu Yezîd'e bırakacağını ilan etmesi üzerine, bu duruma itiraz etmiş ve Yezîd'in zulüm ve adaletsizlik üzerine kurulu yönetimine biat etmemiştir. Yezîd kendi iktidarı için zor kullanarak halktan biat almasının ardından, İmam Hüseyin, hak ve adalet uğruna başkaldırmış, zalime biat etmemiştir. Bu direnişin sonucu olarak Kerbelâ çölünde, yanında bulunan 72 Ehlibeyit soyuna mensup ve yoldaşıyla birlikte şehit edilmiştir.

*“O hâlde, dünya hayatını ahiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, biz ona büyük bir mükâfat vereceğiz.” (Nisâ, 74) ayeti, Ehlibeyit'in temsil ettiği **hakikat** ile Yezîd iktidarının temsil ettiği **batıl** arasındaki karşıtlığı en veciz şekilde ortaya koymaktadır. Yezîd ve onunla birlikte hareket edenlerin menfaat ve çıkar uğruna ahiretini sattıkları, zulmün ve zalimin yanında olarak en büyük kayba uğradıkları ayetin özünde vurgulanmıştır. Kerbelâ'da Hiz. Hüseyin'in şehadeti, hakikatin batıl karşısında asla yok edilemeyeceğini göstermiştir. Muhammed İkbal'in de belirttiği üzere “Hiz. Hüseyin'in şehadeti, İslam'ın ruhunu yeniden canlandırmıştır. O, kanı ile hak ile batılı birbirinden ayırmıştır.” sözü Kerbelâ'yı sadece tarihî bir hadise değil, hakikatin batıl karşısında ebedî zaferinin sembolü olarak görmüştür.*

Kerbelâ katliamından sağ kurtulan İmam Zeynelâbidîn, Peygamber'in soyunun devamı olarak Ehlibeyit'i sevenlerin etrafında toplandığı imam olmuştur. Peygamberimiz'in soyu İmam Zeynelâbidîn üzerinden bugüne kadar Evlâd-ı Resûl olarak kabul ettiğimiz seyitler üzerinden devam etmiştir. Kerbelâ, sadece tarihte yaşanmış bir zulüm ve haksızlık olayı değil, aynı zamanda Ehlibeyit'in adalet, hakikat ve Hakk'a bağlılık uğruna verdiği onurlu mücadelenin kendisidir. İmam Hüseyin ve beraberindekiler, baskı ve zulüm karşısında boyun eğmeyip Hak yolundan ayrılmamışlardır. Muharrem ayında tutulan Muharrem orucu ile Kerbelâ'da Peygamber soyuna yönelik zulüm ve İmam Hüseyin'in şehit edilmesi anısına Allah rızasına takva orucu, şehitler aşkına da matem tutulmaktadır.

Yezîd'in iktidarı Ehlibeyit evlatlarının kanı üzerinden gerçekleşmiştir. İktidara gelen yöneticilerin bir kısmının iyi uygulamalarına rağmen Ehlibeyit evlatlarına zulüm devam etmiştir.

661-750 yılları arasında hüküm sürmüş olan zulüm dönemi, Ehlibeyit evlatları, Türkler, Farslar ve zulüm altındaki diğer Müslümanların desteği ile tarih sahnesinden silinmiştir.

750-1258 ABBÂSÎLER DÖNEMİ

Abbâsîler, 750 yılında zulüm döneminin sona ermesiyle iktidara gelmiş ve İslam tarihinde yaklaşık beş asır sürecek bir dönem başlatmıştır. Başkent olarak önce Kûfe'yi, ardından Bağdat'ı seçmişlerdir. Bağdat, kısa sürede İslam dünyasının bilim, kültür ve sanat merkezi haline gelmiş, felsefe, astronomi, tıp ve matematik alanlarında büyük gelişmeler yaşanmıştır.

Abbâsîler'in iktidara gelmesinde Horasanlıların ve Ehlibeyit taraftarlarının desteği büyük rol oynamıştır. Halk, bu zulüm döneminin baskıcı ve ayrımcı yönetimine karşı çıkarak Abbâsîleri desteklemiş, başlangıçta adalet ve eşitlik beklentisi içinde olmuşlardır. Ancak zamanla Abbâsî yönetimi de Ehlibeyit yanlılarını dışlamış, siyasi muhaliflere karşı sert politikalar uygulamıştır. Buna rağmen Abbâsî dönemi, Alevilik için önemli bir dönüm noktası olmuştur, çünkü bu süreçte Ehlibeyit sevgisi, Kerbelâ bilinci ve mazlumdaki duruş Horasan'a oradan da daha sonra Anadolu'ya taşınarak güçlü bir inanç mirasına dönüşmüştür.

Abbâsîler Dönemi, bir yandan İslam medeniyetini zirveye taşıırken diğer yandan Alevi toplulukları için baskı ve zulüm dönemi olmuştur. Bu sebeple Abbâsîler, hem ilim ve kültürün geliştiği bir çağın adı, hem de Ehlibeyit yolunu sürdürenlerin direniş ve sabırla var olduğu bir dönem olarak anılmaktadır.

599-868 PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN (SAV) SOYUNDAN GELEN ON İKİ İMAMLAR DÖNEMİ

Alevilikte, **Hz. Muhammed'in** (sav) torunları olan ve **Hz. Fatıma** ve **Hz. Ali'nin** soyundan gelen **imamlar** büyük bir öneme sahiptir. Bu imamlar, sadece dinî liderler değil, aynı zamanda toplumsal ve ahlaki değerlerin temsilcileridir. **İmamlar**, Hz. Ali ve soyundan gelen On Bir İmam'la birlikte toplam On İki İmam, Alevilikte kutsal kabul edilir. Onlar; adaletin, bilginin ve erdemin kaynağıdır. Bu İmamların her biri, Hz. Ali'den aldıkları manevi mirası devam ettirmiş ve İslam dünyasına örnek olarak Alevi toplumuna da rehberlik etmiştir.

On İki İmamlar döneminde, yönetimlerin baskı ve zulümleri sonucunda imamlar sürekli gözetim altında tutulmuş, 12. İmam Muhammed Mehdî haricindeki hepsi ise şehit edilmiştir. Buna rağmen On İki İmamlar, ilim, irfan ve ahlaklarıyla yol gösterici olmuş, halkın gönlünde silinmeyecek bir sevgi ve bağlılıkla yaşamaya devam etmektedirler.

1) Hz. Ali	(ö. 40/661)	7) İmam Mûsâ el-Kâzım	(ö. 183/799)
2) İmam Hasan	(ö. 49/669)	8) İmam Ali er-Rızâ	(ö. 203/818)
3) İmam Hüseyin	(ö. 61/680)	9) İmam Muhammed Takî	(ö. 220/835)
4) İmam Zeynelâbidîn	(ö. 94/713)	10) İmam Ali Nakî	(ö. 254/868)
5) İmam Muhammed Bâkır	(ö. 114/733)	11) İmam Hasan el-Askerî	(ö. 260/874)
6) İmam Ca'fer-es Sâdık	(ö. 148/765)	12) İmam Muhammed Mehdî	(ö. Sır)

**On İki İmamlar'ın ölüm tarihleri -hicri ve miladi yıllar olarak- tabloda parantez içinde verilmiştir.*

HORASAN'DA İSLAM VE TÜRK TÖRESİ

HORASAN NERESİDİR VE İSLAM TARİHİNDEKİ ÖNEMİ NEDİR?

Horasan, tarih boyunca İran'ın doğusu, Türkmenistan, Afganistan ve Orta Asya'nın bir kısmını kapsayan geniş bir bölgeye verilen addır. "Güneşin doğduğu yer." anlamına gelen Horasan, İslam'ın doğuya açılan kapısı olmuş; ilim, kültür ve tasavvufun geliştiği önemli bir merkez haline gelmiştir. Nişabur, Merv, Belh, Hoy ve Herat gibi şehirleriyle tanınan bu bölge hem bilim hem de maneviyat dünyasında önemli ve etkili izler bırakmıştır. Alevilikte Horasan'ın özel bir yeri vardır. Çünkü Anadolu'ya gelen birçok eren ve derviş, Horasan'dan çıkmıştır. Hacı Bektaş Veli, Ahmed Yesevî'nin yolunu takip ederek Horasan'dan Anadolu'ya gelmiş ve burada sevgi, adalet, hoşgörü ve eşitlik esaslı bir inanç anlayışını yaymıştır. Bu nedenle Aleviler için Horasan yalnızca bir coğrafya değil, aynı zamanda kâmil insanların yetiştiği bir ocak ve manevi merkezdir. Horasan; tarih boyunca zulme karşı adaletin, cehalete karşı ilmin, ayrılığa karşı birlik ve kardeşliğin önemli bir yeri olmuştur. Alevi nefeslerinde ve menkıbelerinde Horasan erenleri, Hak yolunu Anadolu'ya taşıyan pirlar, gerçekler, dervişler ve abdallar olarak anılmaktadır. Bugün Alevilikte kullanılan "Horasan Erenleri" ifadesi, bu bölgeden çıkıp Anadolu'da sevgi, kardeşlik ve barış tohumlarını eken gönül erlerini temsil etmektedir.

840-1071 HOCA AHMED YESEVÎ VE TÜRK BOYLARININ İSLAMİYET İLE TANIŞMASI

840'lı yıllar, Türkistan'daki boyların, Peygamberimiz'in 7. göbekten torunu olan İmam Rızâ'nın taşıdığı Ehlibeyit fikirleri ile tanıştığı dönemdir. Türklerin İslam'la tanışması, Muâviye ve Yezîd'in zulmünden kaçan Ehlibeyit evlatları vasıtasıyla olmuştur. Bu fikirleri Türkler arasında sistemleştiren ise büyük mutasavvıf Hallâc-ı Mansur'un yolundan giden ve menkıbelere göre Arslan Baba'nın yetiştirdiği "Pir-i Türkistan" diye anılan Hoca Ahmed Yesevî'dir. Hoca Ahmed Yesevî'nin, Orta Asya Türklerinin dinî-tasavvufî ve sosyal hayatı üzerinde büyük etkisi olmuştur. Tek tanrı inancı; Kur'an-ı Kerim'in ahlak temelli öğretisi, Peygamber ve Ehlibeyit sevgisi, Türk boylarının İslam'a geçişini hızlandırmıştır.

Türkler, İslam'ı töre, örf ve ananeleri ile barışık biçimde yorumlamışlardır. Şiirle ilahi olanı anlamak, ilahi nitelikteki bilgileri saz ile icra etmek, kadın erkek ayrımı olmaksızın toplu olarak ibadet etmek bu yorumlardan bazılarıdır. Zamanla Alevi olarak adlandırılan toplumlarda saz ve semah ile icra edilen toplu ibadet ortamları oluşturulmuştur. Moğol baskısı ve iç karışıklıklardan dolayı Anadolu'ya Horasan'dan kitleler halinde göçler olmuştur. Horasan Erenlerinin bir kısmı bu süreçte Anadolu'ya gelmiş, ilk sistemli ocakların oluşması gerçekleşmiştir. Anadolu bu vesile ile daha yoğun bir biçimde İslam ile karşılaşmış, İslam'ın özgün bir yorumu olan Alevilik ile Anadolu'da kök salmış, Hacı Bektaş Veli sonrasında kurulan Bektaşilik vasıtasıyla da Balkanlara kadar yayılmıştır. Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî'nin aşağıdaki sözleri onun İslam'ı Türk dili vasıtasıyla, Türk töresi temelinde başka bir ifade ile ahlak temelinde nasıl özgün bir şekilde anladığının delili olarak söz konusu hikmeti paylaşmak yerinde olacaktır.

"Sevmiyorlar bilginler, sizin Türkçe dilini, Bilenlerden işitsen, açar gönül ilini, Ayet, hadis anlamı Türkçe olsa duyarlar, Anlamına erenler, başı eğip uyarlar, Miskin Hoca Ahmet, yedi atana rahmet, Fars dilini bilir de sevip söyler Türkçe'yi." Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî

1077-1299 AHİ EVRAN VELİ VE ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ DÖNEMİ

Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî'nin Anadolu'ya gönderdiği erenler, alperenler ve Ehlibeyit soyundan gelen seyitler Anadolu'nun İslam'la mayalanmasında büyük görevler yerine getirmiştir. Özellikle Ahî Evran Veli'nin öncülüğünde kurulan Selçuklu ve Osmanlı Devletlerindeki Ahilik teşkilatları, toplumun sosyal ve ekonomik kalkınmasında büyük rol oynamıştır. Ahi Evran Veli'nin *“Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir. Akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.”* sözleri bugüne de ışık tutmuştur.

Ahi Evran Veli'nin benimsediği aşağıdaki ilkeler bugün dahi ihtiyacımız olan ilkelerdir.

- **Herkese iyilik yap, iyiliklerini iste,**
- **Yapılan iyilik ve yardımı başa kakma,**
- **Hakka, hukuka, hak ölçüsüne riayet et,**
- **İnsanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzle yap.**

1209-1271 ANADOLU'DA HACI BEKTAŞ VELİ DÖNEMİ

Ehlibeyit soyundan gelen Hacı Bektaş Veli, Lokman-ı Perende'nin rehberliğinde Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî dergâhından Anadolu'ya gönderildiğine inanılmaktadır. Allah'ın varlığına ve birliğine inanan, Kur'an-ı Kerim'in Hak kalamı olduğunu kabul eden, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye bağlı, Ehlibeyit'in yolunu izleyen bu sürekle Orta Asya, Anadolu ve Balkanlardaki toplulukların gelenek görenekleri ile bütünleşmiş, İslam'ın irfanî ve tasavvufi yorumu olarak Anadolu, Balkanlar ve dünyanın birçok yerine Hak erenler, dervişler aracılığıyla taşınmıştır.

Anadolu'da hazır bulunan “Rum Erenleri” Horasan'dan gelen “Horasan Erenleri” ve “Türkistan Pirleri” adı ile anılan erenler, pirlar ve dervişler siyasal iktidarın zayıf olduğu dönemde Anadolu'yu yurt yapmış, insanları yüksek bir ahlak temelinde birleştirmiş ve bölgenin hızlı bir şekilde İslam'ın Ehlibeyit yorumu ile kabul edilerek yaşanmasını sağlamıştır.

Hacı Bektaş Veli, Anadolu'da Alevi ve Bektaşî inancının ve kültürünün şekillenmesinde ve tasavvufun toplumsal bir değer olarak kökleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Hacı Bektaş Veli ve diğer manevi önderlerin katkıları sayesinde, Anadolu'da İslam'ın tasavvufi yorumu şekillenmiştir.

Hacı Bektaş Veli'nin birleştirici, hoşgörölü ve sevgiyi esas alan bazı özdeyişleri şöyledir:

- **“Bir olalım, iri olalım, diri olalım.”**
- **“İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.”**
- **“Yolumuz, ilim, irfan ve insanlık sevgisi üzerine kurulmuştur.”**
- **“Kadınlarımızı okutunuz.”**

1299-1336 ŞEYH EDEBÂLÎ VE OSMANLI İMPARATORLUĞU KURULUŞ DÖNEMİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş sürecinde, devletin ruhunu ve ahlaki temelini şekillendiren en önemli şahsiyetlerden biri **Şeyh Edebâli**'dir. Osman Bey'in kayınpederi olan Şeyh Edebâli, yalnızca bir dini önder değil Ehlibeyit inancına mensup ahilik ve fütüvvet geleneğine bağlı bir erendir.

Şeyh Edebâli, Ehlibeyit inancına bağlı bir önder olarak adalet, tevazu, cömertlik, paylaşım ve hizmet esasına dayalı **fütüvvet (yiğitlik) geleneğini** Osmanlı'nın manevi temelini yerleştirmiştir. Bu bakımdan, Osmanlı'nın kuruluşundaki **manevi değerler** uzun ömürlü bir devlet yapısının temel taşı oluşturmıştır. Şeyh Edebâli'nin Osman Bey'e verdiği öğüt **devlet ahlakının manifestosu** niteliğindedir:

“Ey Oğul!

Beysin! Bundan sonra öfke bize; uysallık sana
Güceniklik bize; gönül almak sana
Suçlamak bize; katlanmak sana
Acizlik bize, yanılğı bize; hoş görmek sana
Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana
Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlama sana
Bundan sonra bölmek bize; bütünlemek sana
Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana.”

Şeyh Edebâli'nin Osman Bey'e verdiği bu nasihat, yalnızca bir dönemin hükümdarına değil tüm yöneticilere ve toplum önderlerine verilmiş evrensel bir öğüttür. Bu nasihat; öfke yerine sabrı, bölünme yerine birliği, adaletsizlik yerine hakkaniyeti öğütler. Edebâli'nin düşünce sistemi, Osmanlı'nın kuruluşuna sorumluluk ve adalet temelli bir ahlak anlayışı kazandırmıştır. Bu ahlak, İslam'ın Ehlibeyit ilkeleri ışığında yorumlanarak şekillenmiştir. Kuruluşunda bu değerlere dayanan Osmanlı Devleti, adaleti esas alan bir yönetim anlayışının hayata geçmesine vesile olmuştur. Osmanlı'nın manevi zemininde Ehlibeyit ilkelerinin etkisi açıkça hissedilir. Devletin temeli, yalnızca askeri güçle değil, ahlaki rıza ve manevî birlik ruhuyla atılmıştır.

Şeyh Edebâli'nin rehberliğinde şekillenen bu bilinç, İslam'ın adalet ve merhamet ilkelerinin Anadolu coğrafyasında yeniden yorumlanarak toplumsal yaşama taşınmasını sağlamıştır. Bu nedenle Osmanlı'nın doğuşu kılıçla değil, irfan ve hikmetle başlamış, devlet, yalnızca toprak değil, gönül kazanma üzerine inşa edilmiştir. Şeyh Edebâli'nin Ehlibeyit sevgisiyle beslenen adalet anlayışı, Osmanlı'ya asırlar boyu sürecek bir istikrar ve meşruiyet kazandırmıştır. Onun öğretilerinde temellenen adaletle hükmetmek, Kur'an-ı Kerim'de sıkça vurgulanan bir ilkenin devlet düzenine yansması olmuştur.

1240 – 1320 YUNUS EMRE VE TÜRKMEN BİLGELİĞİ

Yunus Emre; Anadolu’da sevgi, hoşgörü ve insanlık diliyle konuşmuş büyük bir halk ozanıdır. Hakikati sade bir dille anlatmış, insanı merkeze almış ve “Yaratılanı hoş gör, Yaradan’dan ötürü.” anlayışını bütün Anadolu’ya yaymıştır. Onun şiirleri, Alevi–Bektaşî nefesleriyle aynı kaynaktan beslenir, sevgi, eşitlik, tevazu ve kardeşlik öğretilerini dile getirmektedir.

Yunus Emre bir Türkmen bilgesidir. Orta Asya’dan Anadolu’ya taşınan irfan ve gönül mirasının taşıyıcısıdır. Horasan erenlerinin, Hoca Ahmet Yesevî’nin ve Anadolu’ya yayılan dervişlerin öğretileriyle yoğrulmuş bu bilgelik, halkın dilinde, sazında ve yaşamında hayat bulmuştur. Yunus Emre, inancını ve halini halkın içinde, halk ile birlikte Hak olarak yaşamış ve aktarmıştır. Bu sebepten dolayı bazı şiirleri yoğun ifadeler içerse de yaşanan gerçeklikten kopmayan, sade, anlaşılır ve net söylemlerde bulunmuştur. Yunus Emre, halk ile birlikte yaşadıklarını aktarmış bir bilgedir. Bu anlamda gerçekçi olmakla birlikte bir o kadar da Hak olan yola inançlı ve itikatlıdır. Sözleri sade ve bilgelik doludur. Hali ile bütünleşmiş deyişleri, yaşadığı dönemde ve daha sonra halkın arasında hak yolunun nasıl yaşanması gerektiğini anlatan sözler olarak kabul edilmiştir.

Yunus Emre’nin dili ile Türkmen bilgeliği birleşerek Anadolu’da Alevi ve Bektaşî yolunun gönül iklimi beslenmiş, aşağıdaki şiirlerde de görüleceği üzere sevgi, barış ve insanlık değerleri günümüze kadar taşınmıştır.

*“İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsin,
Ya nice okumaktır?”*

*“Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil”*

*“Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim”*

*“Cem erenlerindir,
Hak’ı görenlerindir,
Ceme eğriler girmez,
Doğru gelenlerindir.”*

*“Gönül Çalab’ın tahtı,
Çalap gönüle baktı
İki cihan bedbahtı,
Kim gönül yıkar ise”*

*“Cennet Cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver sen anı
Bana seni gerek seni”*

1362-1826 OSMANLI İMPARATORLUĞU, YENİÇERİ OCAĞI, ALEVİLER VE BEKTAŞİLER

Osmanlı İmparatorluğunun;

- Devlet yönetim yapısı Şeyh Edebâli tarafından
- Ekonomik yapısı Ahi Evran Veli tarafından
- Ordu ve sosyal yapısı Hacı Bektaş Veli tarafından

İslam'ın Ehlibeyt anlayışı çerçevesinde, adalet, eşitlik, paylaşım ve insanı esas alan ilkelerle şekillenmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasında, Ahiyân-ı Rûm (Ahilik), Bâcıyân-ı Rûm, Abdalân-ı Rûm ve Gaziyân-ı Rûm adıyla bilinen teşkilatların hepsi İslam'ın Alevilik yorumu temelinde ortaya çıkmıştır. I. Murat Dönemi'nde, Hacı Bektaş Veli Dergâhı'nın manevi önderliğinde Yeniçeri ordusu kurulmuştur. Kurulmasının temelinde dua ile manevi destek alan bu ordu, Osmanlı Devleti'nin yükselmesinde önemli bir rol oynamıştır. Anadolu'da Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Mevlâna ve Abdal Musa ile birlik sağlanmış, Balkanlar'da ise Sarı Saltuk, Seyyid Ali Sultan, Otman Baba ve Gül Baba gibi erenlerin manevi etkisi ile halk irşat edilmiştir. Osmanlı Devleti Türk töresi temelinde gelişmiş ve bu süreç içinde pirlerden, erenlerden, abdallardan ve dervişlerden önemli destek görmüştür.

Osmanlı Devleti ile Alevilerin kuruluşdaki ve yükselişteki beraberliği, zaman zaman çatışmalar olsa da Osmanlı Safevi mücadelesi esnasında bozulmuştur. Erdebil tekkesinin genişlemesi ve Türk boylarının desteği ile kurulan Safevi Devleti Şah İsmail'in hükümdarlığı esnasında, Osmanlı hükümdarı Yavuz Sultan Selim ile savaş yapmıştır. Osmanlı Devleti galip gelmiş sonrasında ise Safeviler tarafından kabul edilen Aleviler, Osmanlı yönetimi tarafından dışlanmış ve kovuşturmalara uğramıştır. Osmanlı Devleti bu tarihten sonra hem Alevi Türkmenlere yabancılaşmış hem de giderek Türk töresinden uzaklaşmaya başlamıştır. Sultan Selim'in Mısır'dan getirmiş olduğu çok sayıdaki ulemalarla Sünnilik bu zamandan sonra resmî din yorumu olarak kabul edilmiş, Türk töresi ile uyumlu İslam yorumu olan Alevilik devlet yönetiminden ve merkezden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Alevi ocaklarının etkinlikleri sınırlandırılmış, her birinin Hacı Bektaş Veli ocağına bağlanması tavsiye edilmiş, aynı zamanda Hacı Bektaş Veli dergahında Balım Sultan tarafından Babagân Bektaşî tarikatı kurulmuştur.

III. Murat Dönemi'nde, Devlet'in içindeki bozulmalarla birlikte Yeniçeri Ocağı'nda da bozulmalar görülmeye başlanmış ve bu durum, ocağın zamanla Osmanlı Devleti için kontrol edilmesi zor bir güce dönüşmesine yol açmıştır. 1826 yılında Tanzimat ile birlikte başlayan yenileşme hareketleri II. Mahmut'un Yeniçeri Ocağı'nı tamamen ortadan kaldırmasıyla yeni bir döneme girilmiştir. Ocağın kaldırılması sürecinde birçok mazlum insan maddi ve manevi zarar görmüştür. Bu zarar da canlar hayatlarını kaybetmiş, dergâhların maddi varlığı başka tarikatlara devredilmiştir. Hacı Bektaş Veli Postnişini Pir Hamdullah Çelebi idam ile yargılanmış Amasya'ya sürgün edilmiştir. Bu dönemde Yeniçeri Ocağı ile yakın bağlara sahip olan Türk töresine dayalı İslam yorumu olarak bilinen Bektaşilik de yasaklanmış, tekke ve zaviyelerine başka tarikatlardan şeyhler ve dervişler atanmıştır. Bu dergâhlar zaman zaman yeniden açılmış olsa da eski dirliğini ve etkisini kaybetmiştir.

CUMHURİYET VE ALEVİLER

1919-1923 KURTULUŞ SAVAŞI VE CUMHURİYET'İN İLANI

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Sivas Kongresi'nden sonra Ankara'ya giderken Hacıbektaş'ta Ahmet Cemalettin Çelebi ve Salih Niyazi Dedebaba ile görüşerek Alevi ve Bektaşî toplumundan tam destek almıştır. **Hacı Bektaş Veli Dergâhı Postnişini Ahmet Cemalettin Çelebi** ilk Meclis'te **Birinci Başkan Vekilliği** görevini üstlenmiştir, bu da onun siyasi süreçteki önemini ve Atatürk'ün ona duyduğu güveni göstermektedir. Alevi ve Bektaşî toplumunun Millî Mücadele'ye verdiği maddi ve manevi destek, Anadolu'nun birlik ruhunun korunmasında ve bağımsızlık mücadelesinin başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynamıştır. Aleviler ve Bektaşîler Kurtuluş Savaşı'na eksiksiz katılmış, vatani savunmuş ve Mustafa Kemal'e destek konusunda kararlı bir duruş sergilemiştir.

Aleviler-Bektaşîler, Atatürk ve onun kurduğu Cumhuriyet'e başından itibaren bağlılıklarını sunmuşlardır. Onlar için Cumhuriyet bir adalet rejimi, Atatürk ise yurdu kurtaran ve beklenen önderdir. Hatta bazı Alevi ve Bektaşî ozanlar Atatürk'ün kurtarıcı özelliklerini ilahi nitelikli tespitleri ile açıklamışlardır. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

***“Kemâl'in var olsun Mustafa Paşa
Iraklılar ölsün hele sen çok yaşa
Ortağı mal ettin hazır ol başa
Vakit tamam oldu meydan geliyor”***

1919 Kul Fakir Ali Derviş (Pir-i Baba Ocağı evladı, Samsun Havza'da Mustafa Kemal'i karşıladığı zaman okuduğu şiirden bir dördlük.)

***“Namıdır Mustafa Kemal-i kudret
Sabr-ü sebat ile buldu çok nusret
Dergâh-ı Ali' den giyindi kıspet
Oldu bu devranın baş pehlivani”***

1919 Sıdkı Baba (Bektaşî dervîşi, mahlası Pervane ve 1915 yılında Çelebi Cemalettin Efendi tarafından ve Alevi ve Bektaşîlerden oluşan Mücahidin Alayı'nda asker)

***“Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Başbuğa olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı***

***Şüphesiz bu dünya fani
Tanrı'nın aslanı hani
İnsi cinsi cem'i mahluk
Hepsi birden ağladı”***

1938 Aşık Veysel (Cumhuriyet'in bilge ozanı)

GÜNÜMÜZDE ALEVİLERİN DEVLET İÇİNDEKİ YERİ

Alevi ve Bektaşilerin, Osmanlı Devleti'nin kurulmasında ve yükselerek bir cihan devleti olmasında etkileri büyük olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında ve yükselmesinde de koşulsuz destek vererek önemli bir görev üstlenmişlerdir.

Geçmişte olduğu gibi bugün de aynı ilke ve değerler etrafında birlik ve beraberlik içinde hareket eden Alevi ve Bektaşiler, Cumhuriyetin yükselmesine ve muasır medeniyetler seviyesine ulaşmasına katkı sağlamış, bundan sonra da sağlamaya devam edecektir. Devletin yönetim kademelerinde söz sahibi olmaları ve sorumluluk üstlenmeleri, ülkemizin çağdaş medeniyetler seviyesine yükselmesi ve adaletli bir yönetime kavuşması için vazgeçilmez bir şarttır.

Toplumsal barışın ve sosyal refahın güçlendirilmesi için Alevi ve Bektaşi vatandaşlarımızın devlet yönetiminde herhangi bir farklı muameleye tabi tutulmaksızın, liyakat esas alınarak aktif biçimde görev alabilmeleri şüphesiz ki çok önemlidir. Bu yaklaşım hem toplumsal bütünleşmeyi kuvvetlendirecek hem de ülkemizin sosyoekonomik kalkınma ve gelişme sürecine katkı sağlayacaktır.

İnançsal ve tarihsel sürecin gerçeği bize gösteriyor ki;

Alevilik; Allah'a kul, Hz. Muhammed'e ümmet, Hz. Ali'ye talip olmayı, din olarak İslam'ı, kitap olarak Kur'an-ı Kerim'i kabul etmektedir. Aleviler, Hz. Muhammed'in Ehlibeyit'ine içten bir samimiyet ve sevgiyle bağlıdır, ayrıca Hz. Muhammed'in soyundan gelen On İki İmamı önder olarak görmektedir. Aynı zamanda Anadolu'da kurulan ocak sistemiyle, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma'nın ve Hz. Ali'nin soyundan gelen mürşitleri, pirleri, dedeleri, ayrıca bu yolun ilke ve esaslarına bağlı olarak yaşayan erenleri, evliyalrı, dervişleri ve gerçekleri Hak yolunun temsilcileri olarak tanır ve saygıyla yüceltmektedir.

- Alevilik, Alevilerin inancıdır.
- Alevilikte "Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali" niyazı inancın özünü temsil eder.
- Alevilikte ibadet "Cem", ibadethane ise "Cemevi"dir.
- Aleviliğin temeli "Ahlak"tır, "Eline, diline, beline sahip ol." ilkesine dayanır.
- Alevilikte inanç önderleri "Dede"ler, Bektaşilikte ise "Baba"lardır.
- Alevilikte "Muharrem Orucu" ve "Hızır Orucu" özel bir yer tutar.
- Alevi erkânları "Rızalık" ile başlar ve her işte "Rızalık" gözetilir.
- Alevilikte hizmet, paylaşma, dayanışma ve lokma esastır.
- Alevilikte ibadette ve toplumda kadın-erkek birlikteliği ve eşitliği önemlidir.
- Alevilikte deyiş, nefes, saz ve semah inancın ve ibadetin ayrılmaz parçasıdır.
- Alevilikte Hz. Hüseyin ve Kerbelâ olayı Hak ve doğruluğun simgesidir.
- Alevilik, tüm peygamberleri ve dört kitabı kabul eder, tüm inançlara saygı duyar.

CEM VAKFI KURUMSAL

Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi (CEM) Vakfı, 1995 yılında Prof. Dr. İzzettin Doğan önderliğinde kurulmuş olup Bakanlar Kurulunun 27.05.1998 tarih ve 98/11209 sayılı kararı ile **Vergi Muafiyeti Tanınmış** ve **Kamu Yararı** niteliği almış bir kuruluştur. Vakfımız kurulduğu günden bugüne kadar kültür ve eğitim alanları ile sosyal alanda, kuruluş amacına yönelik çok önemli faaliyetlerde bulunmuş, desteklemiş olduğu CEM TV ve CEM Radyo vasıtasıyla milyonlarca vatandaşımızın kültürel ve inançsal gelişimine katkı sağlamış ayrıca yüz binlerce kişiye eğitim, sağlık, gıda ve giyim gibi alanlarda yardımlar yapmıştır.

2005 yılında Prof. Dr. İzzettin Doğan ve diğerleri ile Mansur Yalçın ve diğerleri tarafından CEM Vakfı öncülüğünde başlatılan hukuk mücadelesi, 2022 yılında Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığının kurulmasıyla sonuçlanmış ve bu gelişme Alevi toplumu tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu sürecin devamında Alevi ve Bektaşî toplumunun talepleri aşağıda yer almaktadır.

1. **Aleviliğin, hukuken inanç olarak tanınması ve Alevi ve Bektaşî inanç önderlerinin** (Dede-Baba) kamu nezdinde hukuken inanç önderi olarak tanınması,
2. **Cemevlerinin ibadethane olarak yasal güvenceye kavuşturulması bu kapsamda** cemevlerinde görev yapan personelin kamu görevlisi statüsüne geçirilmesi,
3. **Alevi yurttaşların, kamuda görev alırken inanç temelli ayrımcılığa maruz** bırakılmadan; liyakat, eşitlik ve tarafsızlık esasına göre değerlendirilmesi,
4. **Din kültürü derslerinin seçmeli hâle getirilmesi ve ayrıca Aleviliğin seçmeli ders** olarak müfredata eklenerek Alevi ve Bektaşî eğitmenler tarafından doğru ve kapsayıcı biçimde öğretilmesi,
5. **Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı** kurumunun doğrudan Cumhurbaşkanlığı makamına Alevi-Bektaşî İnanç ve Cemevi Başkanlığı ünvanı ile bağlanması,
6. **İstanbul-Küçükçekmece/Halkalı'da bulunan Hacı Bektaş Veli Anadolu Proje** Lisesinin kuruluş amacına uygun bir şekilde faaliyet göstermesi ve (veya) Alevilik inancının uygulayıcıları olan Dede ve Babaların yetiştirilmesine olanak sağlanması,

CEM Vakfı, başta devletimizi yönetenler olmak üzere, siyasi partiler, demokratik kitle kuruluşları, üniversiteler gibi tüm kurum ve kuruluşlara Alevi ve Bektaşî toplumunun yüzyıllardır uğradıkları haksızlıkları anlatmak ve çözüm yolları üretmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

CEM Vakfı Onursal Başkanı Prof. Dr. İzzettin DOĞAN

CEM Vakfı Genel Başkanı Ahmet Rasim TÜKEK

CEM Vakfı Alevi İslam İnanç Hizmetleri Başkanı Mesut YILDIRIM (Dede)

CEM Vakfı Genel Müdürü Süleyman KILIÇ

CEM Vakfı Genel Merkezi

İletişim Bilgileri

Zafer Mah. Ahmet Yesevi Cad. No: 290 – Yenibosna/Bahçelievler-İSTANBUL

90 212 451 84 12 - 90 212 451 84 14

basin@cemvakfi.org.tr - info@cemvakfi.org.tr

Sayın Cumhurbaşkanımızın 17.07.2024 Tarihindeki Mâh-ı Muharrem Oruç Açma Lokmasındaki Konuşmaları

Sayın Cumhurbaşkanımız, Mâh-ı Muharrem'in 10'uncu gününde, diğer adıyla Âşûrâ Günü'nde bir sofra etrafında olmaktan büyük memnuniyet duyduğunu belirterek **“Öncelikle Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa'ya salat, Onun Ehlibeyit'ine ve her biri kutup yıldızlarımız olan dostlarına selam olsun diyorum.”** ifadesini kullandı.

Sayın Cumhurbaşkanımız ifadelerinde **“Resulü Ekrem Efendimiz torunları İmam Hasan ve İmam Hüseyin'i 'dünyadaki reyhan çiçeklerim' diye severdi. Onları öpüp koklamaya doyamaz, âdetâ gözünden bile esirgerdi. Bir gün kendisine ‘Ehlibeyit’ten en çok kimi seversiniz?’ diye sorulduğunda, ‘Hasan ve Hüseyin’ diyecek kadar ikisine de düşkündü. Tabii Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin’le birlikte bizim gönül dünyamızda Ehlibeyit’in de çok müstesna bir konumu vardır.**

Peygamberimiz (aleyhissalatu vesselam) 'Beni, Allah'ı sevdiğiniz için, Ehlibeyit'imi de beni sevdiğiniz için sevin(.)' buyurmuştur. Ehlibeyit sevgisi bize Peygamberimizin bir emridir, O'ndan bize kadar çok kıymetli bir hatıradır.

Türk milleti olarak yüzyıllardır bu aziz hatıraya layıkıyla sahip çıkmanın gayretindeyiz. Ehlibeyit muhabbetini, millet olarak ezelî ve ebedî kardeşliğimizin mayası olarak görüyoruz. Allah'ın izniyle bu maya sağlam olduğu müddetçe bizi kimse bölemez, bizi kimse ayıramaz, aramıza nifak duvarları öremez. Ama ne zaman bu maya bozulur, zayıflar ve çözülür, -Allah korusun- işte o zaman millet olma vasfımızı da kaybederiz.” sözleri Sayın Cumhurbaşkanımızın mesajı olarak toplumsal birliğimizin kuvvetlenmesi açısından son derece önemliydi.

Hz. Peygamberimizin (sav): “Size iki emanet bırakıyorum; bunlardan biri Allah'ın kitabı Kur'an, diğeri ise Ehlibeyit'imdir.” sözlerinden hareketle Cumhurbaşkanımızın ifadelerinde belirttiği gibi kalplerdeki Hz. Hüseyin ve Ehlibeyit sevgisi, yüzyıllardır Türk milleti olarak bizleri bir arada tutan sevgi bağı olmuştur.

Bu sevgi ve bağlılık ile millet olarak her türlü güçlüğü yenerek çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkacağımıza yönelik inancımızın tam olduğunu bildirmek isteriz.

Bu vesileyle birliğimiz, beraberliğimiz, kardeşliğimiz daim olsun.

İSLAM'IN TASAVVUFİ VE İRFANİ YORUMU ALEVİLİK

ALEVİLER KİMLERDİR?

Aleviler, Allah'ın varlığına ve birliğine, Kur'an-ı Kerim'in Hak kelamı olduğuna inanan, Hz. Muhammed'e (sav), Ehlibeyit'ine ve Hz. Muhammed ile soy bağı olan On İki İmamlar'a sevgi ve muhabbet besleyerek Hz. Ali'nin velayetine inananlardır.

Tarihsel olarak "Alevi" kavramı, uzun yıllar boyunca Evlad-ı Resul ve Evlad-ı Ali'ler için başka bir ifadeyle Hz. Muhammed ve Hz. Ali soyundan gelenler için kullanılmıştır. Bu dönemde Alevilik, esasen soy bağına dayalı bir tanımlamayı ifade etmiştir. Ancak zamanla, Evlâd-ı Resul'e tabi olan, Hak olanı talep eden ve onların anlayışını benimseyen talip topluluklar da Alevi olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Böylece Alevilik kavramı bir anlam genişlemesine uğramış, yalnızca soy bağıyla sınırlı olmaktan çıkarak yol ve inanç bağılılığını da kapsar hâle gelmiştir. Bu çerçevede, Evlâd-ı Resul olmak, soy bağına gerekli kılar. Talip olmak ise soy bağıyla ilgili değildir; inanç, gönül bağı ve yol bağılılığına dayanır.

ALEVİLİKTE OCAK NEDİR?

Alevilikte ocak, inancın, yolun ve erkânın sürekliliğini sağlayan en temel kurumsal yapıdır. Alevi toplumu tarihsel olarak ocaklar etrafında, dede-talip ilişkisi temelinde yapılanmıştır. Bu yapı, yalnızca bir akrabalık veya soy bağına değil, ahlaki sorumluluk, manevi rehberlik ve toplumsal düzen anlayışını da kapsayan bütüncül bir sistemi ifade eder.

Ocaklar, Alevi ulularının soyundan geldiklerine inanılan ocakzadelere ve bu ocaklara ikrar vererek bağlanan talip topluluklarına verilen genel addır. Ocak sistemi, İslam'ın Ehlibeyit anlayışı ile Horasan'dan Anadolu'ya uzanan tasavvufi-irfanî geleneğin buluşması sonucu şekillenmiştir. Bu buluşma, İslam'ın ahlak, Türkler'in töre, edep ve insan merkezli özgün bir yorumunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Alevilikte ocak, yalnızca dini ritüelleri yöneten bir yapı değildir. Aynı zamanda eğitici, dengeleyici ve düzenleyici bir işleve sahiptir. Dede, yolun öğreticisi, erkânın uygulayıcısı, adaletin gözeticisi ve toplumsal barışın koruyucusu olarak kabul edilir. Talip ise bu yolun ahlaki yükümlülüklerini üstlenen, ikrarına sadık kalan ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireydir. Bu ilişki, karşılıklı rıza, güven ve sorumluluk esasına dayanır. Ocak sistemi, cem erkânı, görgü ve sorgu, düşkünlük, musahiplik gibi inanca dayalı uygulamalarla hem bireyin hem de toplumun ahlaki denetimini sağlar. Böylece inanç, bireysel bir alanla sınırlı kalmaz, toplumsal hayatın her alanına sirayet eden bir yaşama biçimi hâline gelir.

Bu yönüyle ocak, Alevilikte yazılı hukuk yerine ahlaki hukuk, zorlayıcı otorite yerine rızaya dayalı düzen anlayışının taşıyıcısıdır. Kurumsal bir yapı kazanan ocak sistemi, hem soydan gelen yol önderlerinin hem de talip topluluklarının "yol" sürerken belirli bir disiplin, denge ve kontrol mekanizması içinde hareket etmelerini sağlamıştır. Ocak, geçmişle bugünü, bireyle toplumu, inançla yaşamı birbirine bağlayan canlı ve sürekliliği olan bir inanç kurumudur. Bu yönüyle Alevilikte ocak, yalnızca bir soy zinciri değil, hakikat, adalet, edep, paylaşım ve rızalık üzerine inşa edilmiştir.

ALEVİLİKTE MÜRŞİT, PİR, DEDE, REHBER, BABA VE TALİP NEDİR?

Alevilikte sıklıkla pir, mürşit ve rehber kavramları da kullanılır. Bu kavramlar manevi önderleri ifade eder. Pir ve mürşitler, taliplere dinî konularda bilgi verir, onları yetiştirir ve onlara yol gösterir.

Mürşit: Mürşit, bir ocakzadenin başka bir ocaktan gelip denetimini yapan, sorgulayan ve onu değerlendiren kişidir. Mürşit, yüksek ilim ve irfan sahibi olup Alevilikte yolun hakikat boyutunu temsil eder. Alevilik, evrensel değerlere sahip, ilmi daima rehber edinen bir inanç sistemidir. Hz. Muhammed'in "Ben ilim şehriyim, Ali kapısıdır." hadisi doğrultusunda, ilim rehberliğinde yol yürür. Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." sözü de bu anlayışla örtüşmektedir.

Pir: Alevilikte pirlilik, manevi bir makamı ifade eder. Pir, soyu Hz. Muhammed'e dayanan, edep, ahlak ve erdemle örnek olan, başka bir pir tarafından olgunlaştırılmış ve ruh-beden bütünlüğünde uyanışa erdiğine inanılan kişidir. Pirin hakikate muhatap olduğuna ve taliplerini arındırdığına inanılır.

Dede: Alevilikte, inanç önderine "dede" denir. Dedelerin, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin soyundan gelen On İki İmamlara soy birliği ile bağlı olduğuna inanılır. Bu nedenle, dedeler "Seyyîd-i Saâdet Evlâd-ı Resûl" olarak kabul edilir.

Dede olabilmek için Peygamber soyundan gelmek temel şarttır. Bunun yanında dedelerin, Alevilik yol ve erkânını bildiği, Kur'an ve Ehlibeyit öğretilerini açıklayabildiği kabul edilir. Topluma örnek olacak bir ahlak yapısına sahip olması, cemleri yönetmenin yanında, toplumun sorunlarını çözmesi ve talep edenlere rehberlik etmesi beklenir.

Rehber: Rehber, talip olacak kişiye yol gösteren, yolun kurallarını bilen ve talibi bu kurallara uyum sağlayacak şekilde eğiten kişidir. Talibin hâlini, durumunu ve ihtiyaçlarını anlayarak onu yola hazırlayan, gidilmesi gereken manevi yolu açıklayan ve sürecin her aşamasında yol gösteren kimsedir.

Baba: Alevilikte babalık, Dedelikten farklı olarak babalık, Peygamber soyundan gelme şartı aranmaz. Daha çok bilgi, irfan, ahlaki olgunluk ve topluma hizmet ile kazanılan bir önderliktir. Babalar tarihsel süreçte genellikle tekke ve dergâhlarda görev alır, dervişleri eğitir, dedelerin olmadığı yerlerde cemleri yürütür, sohbetler yapar ve topluma manevi rehberlik ederler. Aleviliği iyi bilmek, erkânı uygulamak ve topluma örnek bir kişilik sergilemek babalık makamının temel özellikleridir. Bu bağlamda, soydan gelmeyip hizmet ve yol bilgisiyle bu makama getirilenlere "dikme baba" denir. Böylece dedelik soy bağına dayanırken, babalık ve özellikle dikme babalık hizmet, ahlak ve irfana dayalı bir önderlik olarak öne çıkmaktadır.

Talip: Talip, inanç önderi olan dede, pir ya da mürşide bağlı bulunan kişidir. Talip, ikrar vererek yani rızalıkla yola girer ve Aleviliğin öğretilerini yaşamaya söz verir. Bu bağlılık, sadece bireysel değil aynı zamanda ailesiyle birlikte yerine getirilen bir sorumluluktur. Talip, yola ikrar vererek yine yol içinde edep ve erkânı gözetmek, doğruluk, dürüstlük, paylaşım ve kardeşlik ilkelerine uymakla yükümlüdür.

BEKTAŞİLİK VE BEKTAŞİLİK İÇİNDEKİ MAKAMLAR NEDİR?

Bektaşilikte dinî liderlik; soya değil, Yol'a, ikrara, rızaya, kişisel olgunluğa ve hizmete dayanmaktadır. Bektaşiliğe girmek isteyen kişi (âşık), kurulan cem meydanında bir Mürşid'e (Baba), canların huzurunda ikrar verir. Bu ikrar, aynı zamanda nasip almak veya el almak olarak da bilinir. İkrar verip nasip alan kişiye Can denir. Can olan kişi, hizmet, irfan ve ahlak yoluyla pişerek Derviş olur. Dervişlik süreci; hizmet, öğrenme ve olgunlaşma ile devam eder. Zamanla güzel ahlakı, irfanı ve önderlik vasıflarıyla öne çıkan Derviş, canların rızası ve seçimi, ayrıca Dedebaba'nın onayı ile Baba (Mürşid) makamına yükselir.

Bu nedenle Bektaşilikte önderlik, soy bağına değil, yol bağına ve ikrarla kazanılan manevi yetkinliğe dayanır. Böylece Bektaşilik, hizmete, kişisel olgunluğa ve toplumsal rızaya dayalı bir rehberlik anlayışını benimser. Bektaşilikte "nasip" esastır. Nasip, yolun erkânını bilen, olgunlaşmış ve yine nasipli bir kişi tarafından talibe verilen manevi bir el verme ve kabul sürecidir. Nasip alan kişi önce Derviş olur, hizmeti, irfanı ve ahlakıyla toplumda güven kazanır; yolculuğunu tamamladığında ise Baba olarak kabul edilir.

Bektaşilik, bu yönüyle eşitlikçi, kapsayıcı ve hizmet temelli bir yapıya sahiptir. Temel amacı, kâmil insan yetiştirmektir. Yol, bireyi yaşam boyu süren bir olgunlaşma sürecine davet eder; nefis terbiyesi, sevgi, hizmet ve paylaşım ile insanın kemale ermesini hedefler. Bektaşilikte tüm makamlara, canların rızası ve seçimiyle gelinir. Böylece, liyakat, rızalık ve toplumsal kabul, önderliğin temelini oluşturur.

Bu yolda altı temel hizmet makamı bulunur:

1. **Âşık:** Henüz bir mürşide ikrar verip eşîğe girmemiş, ancak yola ve hizmete meraklı kişidir.
2. **Muhip / Can:** Bir mürşide (Baba) ikrar verip yola, eşîğe giren kişidir.
3. **Derviş:** Muhip olarak bir müddet hizmet verdikten sonra, dergâhta canlar arasında sevilen, bilgi ve becerileriyle öne çıkan, hizmette fedakârlık gösteren kişidir.
4. **Baba (Mürşid):** Bir süre dervişlik yaptıktan sonra, canlar ve dervişler tarafından sevilen, sayılan ve bir dergâha postnişin olarak seçilen kişidir.
5. **Halife Baba:** Bir dergâhta baba olarak hizmet ederken Dedebaba tarafından vekil olarak atanan kişidir.
6. **Dedebaba:** Halife baba olarak hizmet ettikten sonra, Dedebaba'nın Hakk'a yürümesi üzerine Halife Babalar tarafından ömür boyu seçilen en yüksek makamdır.

ALEVİLİKTE TEMEL İLKE VE ESASLAR

1.Tevhid: Allah'ın dışında hiçbir şeyin ilah olamayacağına inanmaktır. Allah'ın, varlığına, birliğine, tekliğine, başlangıçsız ve sonsuz oluşuna, tüm varlık alemini yarattığına, yaratmaya devam ettiğine, zat ve sıfatlarının bulunduğu, tüm varlıkların O'na muhtaç olduğuna, O'nun ise hiçbir şeye ihtiyacı olmadığına inanmaktır.

2.Nübüvvet: Allah'ın insanoğlunu kendi varlığını bildirmek ve onları doğruya, mutluluğa yöneltmek için elçiler gönderdiğine, bu elçiler vasıtasıyla hakikat hakkında yol ve yöntemler öğrettiğini açıklayan kitaplar ve bilgiler ilettiğine iman etmektir. Yüce Yaradan, elçilere vahiy yoluyla insanlara Hak olan bilgiyi tebliğ eder. Nübüvvete inanmak bu elçilere gelen bilginin Hak olduğuna ve Hz. Muhammed'in son elçi olarak gönderilmiş olduğuna inanmaktır.

3.İmamet: Allah'ın emriyle, Hz. Âdem'den bu yana gelen her elçinin getirmiş olduğu şeriatın, o elçinin ölümünden sonra açıklamaya ve korumaya, yaşatmaya yetkili olan imamların varlığına inanmaktır. Son elçi olan Hz. Muhammed'den sonra Hz. Ali başta olmak üzere Hz. Peygamberin soyundan On İki seçkin zatın imam olduğuna ve imamların açıklamış olduğu şeriat ve tarikat hükümlerine uyulması gerektiğini kabul etmektir.

4. Velayet: Nübüvvetin ve imametın sadece gönderilen peygamberler ve ulu zatlarla sınırlandırılmayacağına, nübüvvetten imâmete ve imâmetten de velayete geçilerek velayetin imamet gibi sona ermeden insanlık var oldukça devam edeceğine inanılır. Velîlerin, Hz. Muhammed'in açıklamış olduğu şeriat ve tarikat hükümlerini (Kur'an'a dayalı yorumlarını) Hak olarak kabul edip insanlara ulaştıracağına, velilerin vesile edilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Kur'an'ı Kerim'de ise velayet ile ilgili geçen bazı ayetler şunlardır:

- “Orada, kullarımızdan öyle bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, lütfumuzdan bir ilim öğretmiştik.” (Kehf 65).
- “Sizin gönül dostunuz Allah'tır, O'nun resulüdür, bir de rükû eder bir halde namazı/duayı yerine getirip, zekâtı vererek iman edenlerdir.” (Mâide 55)
- “Gözünüzü açın! Allah'ın velîleri için hiçbir korku yoktur. Tasaya da düşmezler onlar.” (Yûnus 62)

5.Adalet: Hak olanın gerçekleşmesine iman etmektir. Allah'ın hükmünün adaletle gerçekleşeceğine inanmaktır. Bu sebeple her iş ve oluştaki her şeyi yerli yerinde yapmaya özen gösterilmelidir ve bu özen adalet ilkesine olan sadakatle gerçekleşmelidir. Adalet müminin bütüne olan güveninin tasdiklendiği imanının tartıldığı terazidir.

Âl-i İmrân Sûresi 18. ayette şöyle buyrulmaktadır: *“Allah, kendisinden başka tanrı olmadığına tanıktır. Meleklerle ilim sahipleri de adalet ölçüsüne sarılarak tanıklık etmişlerdir ki, o Azîz ve Hakîm olandan başka hiçbir ilah yoktur.”*

Bu ayette, Allah'ın bütün yarattıkları üzerinde adaletle hükmettiği, melekler ile ilim sahiplerinin de bu hakikate şahitlik ettiği belirtilmektedir. Yüce Allah, kullarına karşı merhametli olmayı kendi zatına farz kıldığını kitabında bildirmiştir. Bununla birlikte, Allah'ın hiçbir şekilde kötülük yaratmadığı, insanın, kendi fiil ve tercihlerinin sorumluluğunu taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu anlamda Cennet ve Cehennem vardır ve insanlar ile cinler, amellerine göre ödüllendirilecek veya cezalandırılacaktır.

6. Meâd (Ahiret): Meâd, kelime anlamı olarak “geri dönüş” ve “ahiret” demektir. İnanç dünyasında ise insanın bu fani hayattan sonra Allah'a döneceği, yaptığı amellerin karşılığını bulacağı ebedi hayatı ifade eder. Bu ilkeye göre, büyük kıyametten sonra Allah'ın emirlerine uyan, doğru ve adil bir yaşam süren kullar Cennet ile ödüllendirilir; emirlerine uymayan, kötülük ve zulüm yolunda olanlar ise Cehennem azabıyla cezalandırılır. Alevilikte Meâd yalnızca ödül ve ceza boyutuyla değil, insanın hakikate kavuşması, ilahi adaletin tecellisi ve kulun öz benliğine dönüşü olarak da görülür. Bu anlayış, bireyin hem dünyada doğru bir yaşam sürmesine hem de ahiret bilinciyle sorumluluk üstlenmesine rehberlik eder. Bununla birlikte Alevilikte devir nazariyesi de kabul edilir. Beşerden insana, insandan insan-ı kâmile doğru tekâmül ettiğine inanılan varlığın, farklı donlarda devir nazariyesi bağlamında gelip gittiğini ve her geliş gidişte ilahi nizamın denetiminde bir tekâmüle tabi olduğuna ve ahiret gününe kadar söz konusu devir daim sürecinin hak edilen boyutta gerçekleştiğine inanılır.

ALEVİLİKTE İBADETLER VE İNANCA DAYALI UYGULAMALAR

Alevilikte Cem İbadeti

Alevilikte ibadet, inancın temel ilkelerini yaşama geçirme ve toplumsal birliği güçlendirme amacı taşımaktadır.

İbadet: Alevilikte ibadet anlayışı, yalnızca bireysel bir ritüel ya da dini bir yükümlülük değildir, özünde hizmet etmeyi, değer üretmeyi, insanlığın hayrına fayda sağlamayı, tüm yaratılmışları yaradan ötürü sevip onlara iyilikte bulunarak saygı göstermeyi içerir. Bu anlayışa göre ibadet, üretmek, paylaşmak, zor durumda olana destek olmak, iyilik yapmak, doğayı ve tüm canlıları korumak gibi eylemlerle hayat bulur. İbadet, toplumsal barışa, dayanışmaya ve insanlığın ortak iyiliğine hizmet edecek davranışlarla bütünleşir. Bu sebeple Aleviler için ibadet, sadece şekilsel bir uygulama değil, hayatın her alanında Hak olanı söylemek, yaşamak ve yaşatmak anlamına gelir.

Bu anlamıyla **cemevleri, Alevilerin ibadet mekânlarıdır.**

Cem İbadeti: Cem ibadetinin kökeni, Hz. Muhammed'in Miraç'tan dönüşünde katıldığı Kırklar Cemi anlatısına dayandırılır. Cemevlerinde düzenlenen cem ibadetleri, rızalık ilkesine dayanarak toplumda birlik ve beraberliği pekiştirir, dayanışmanın, paylaşmanın ve kardeşliğin güçlenmesine vesile olur. Elini, dilini ve belini bozanların kabul edilmediği cem ibadetlerinde, Allah'a sığınarak dua etmek, yetime, öksüze ve yoksula yardımda bulunmak, bireyin Hak ile bağını güçlendirirken toplumun da ortak vicdanını ve sorumluluk bilincini diri tutar. Böylece ibadet hem bireysel hem de toplumsal boyutta Aleviliğin özünü yansıtır.

Cum'a 9.Ayet: *"Ey inananlar! Cuma günü, namaz/dua için çağrı yapıldığında, Allah'ı anmaya/Allah'ın Zikri'ne koşun! Alış-verişi bırakın! Eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır."* bu ayette vurgulandığı üzere Alevilikte cem ibadeti, herkesin bir can olduğu bilinciyle ayırım yapılmaksızın kadın ve erkeklerin ailece bir araya gelerek perşembeyi cumaya bağlayan akşam yapılır ve bugüne "Cuma Akşamı" denir.

Cem ibadetini Alevilikte dede, Bektaşilikte baba yönetir. Cem ibadeti öncesinde toplumun aydınlanması ve bilgilenmesi için sohbetler yapılır, varsa sorunlar konuşularak çözüme kavuşturulur. Bu sohbetlerin özünde, Alevi ve Bektaşi ozanlarının kaleme aldığı kelimeler ve nefesler okunur. Okunan bu kelimelerin açıklamaları yapılarak onların bize aktarmak istediği hikmetler anlaşılmasına çalışılır. Peygamberimizin *"Nefsini bilen, Rabbini bilir."* sözü doğrultusunda, insan-ı kâmil olma yolunda nefsimizi arındırıp, terbiye etmek ve Hak yolunda ilerlemek esastır. Cem ibadeti, Allah'ın yeryüzünde "Halifem" diyerek yarattığı eşref-i mahlukat tanımına layık olabilmek için bir vesiledir.

Cem başlamadan önce dede veya baba, ceme katılanlardan rızalık alır. Küskünler, kul hakkı yiyenler ve birbirinden razı olmayanlar ceme giremez. Bu yönüyle cem, sadece bir ibadet değil, aynı zamanda sosyal barışı sağlayan, sorunların çözüldüğü, helalleşmenin teşvik edildiği bir ortamdır. Rızalık, Alevilik ve Bektaşiliğin temel ilkesidir. Rızalık alındıktan sonra cem ibadetine başlanır.

Mâide Suresi 35. ayet: “Ey iman edenler! Allah'ın buyruğuna ters düşmekten sakının; O'na varmaya vesîle arayın. O'nun yolunda gayret gösterin ki, kurtuluşa erebilesiniz.” Ayetin hükmü gereğince Alevilikte Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de övdüğü Ehlibeyit'in mensupları başta Peygamberimiz Hz. Muhammed olmak üzere örnek alınan rol modelleri olmuşlardır.

Cem ibadetinde, Kur'an-ı Kerim'den (Fatiha, İhlas vb.) ayetler okunur; Kur'an'da övülen Ehlibeyit'in, On İki İmamların, eren ve evliyaların isimleri zikredilerek Allah'ın istediği örnek insan olabilmek için maneviyatlarından destek istenir. Böylece Allah'ın dosdoğru yolunda, Ehlibeyit'in soyundan gelen seyitlere, onların bağlı olduğu ocaklara ve erenlere hürmetle “El ele el Hakk'a.” denmiştir. Bu yol, onların izinden yürüyerek Ehlibeyit'in manevi rehberliğinden ve ruhsal enerjisinden güç alıp daha doğru ve erdemli bir insan olabilmenin gerekliliğini aktarır.

Cem ibadetinde, Şah Hatayi ve Pir Sultan Abdal gibi Alevi ve Bektaşî ulularının nefesleri duaz-ı imam, tevhit, miraçlama, semah, mersiye ve deyişler bu anlamıyla okunur. Cem ibadetinden sonra verilen lokmalar, toplumsal paylaşım duygusunun da en güzel örneklerindedir.

Özetle; cem ibadeti, insanların bir araya gelerek yalnızca inançlarını paylaşmaları ve sorunlarını çözmeleri değil aynı zamanda manevi bir arınma yaşamaları, toplumsal birlik, dayanışma ve kardeşlik duygusunu güçlendirmeleri için gerçekleştirilen kutsal bir ibadettir. **Cem, Alevilikteki en temel ibadettir** ve hem dinî hem de toplumsal bir anlam taşır, barışı, dayanışmayı ve birliği pekiştirir.

Cemlerde insanlar “cemalet” yani yüz yüze ibadet ederler. Alevilikte insan, Allah'ın emaneti olan ruhla kutsal kabul edilir. Bu nedenle ibadet, bireysel değil, toplu halde ve halka düzeninde gerçekleştirilir. Cemde diz üstü oturuş esastır ancak dede veya baba gerektiğinde topluluğa daha rahat oturabilmeleri için izin verebilir.

Cem ibadetinde ayrıca On İki Hizmet yerine getirilir. On İki İmam'a atfedilen bu hizmetler, cem erkânının düzenini oluşturur ve ibadetin manevi yönünü güçlendirir.

Cem İbadetinde On İki Hizmet ve Hizmetlilerin Görevleri

1. **Dede:** Hz. Muhammed'i, Hz. Ali'yi ve onların yolunu sürdüren Ocak Ulusu Pirleri temsil eder. Dede, bağlı bulunduğu ocaktan himmet almış, arınmış ve cem ibadetini yürütecek olgunluğa ulaşmış olmalıdır. Cem'in tüm aşamalarını yönetir, dualar eder, yolun erkânını uygular ve muhabbetiyle toplumu aydınlatır.
2. **Rehber:** Dedenin en yakın yardımcısıdır. Yol erkânında talipleri hazırlar, yola yeni girenlere yol gösterir ve onlara doğru adımlar atmalarında kılavuzluk eder. Cem ibadetinin düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlar, dedeye destek olarak hizmetlerin sırasıyla ve erkânın gereğine uygun biçimde yerine getirilmesine yardımcı olur.

3. **Gözcü:** Gözcü, rehberin yardımcısıdır. Cem sırasında düzeni ve sükûneti sağlar, erkânın huzur içinde sürdürülmesine katkıda bulunur. Ceme katılanların kurallara uymasını gözetir, gerektiğinde uyarılarda bulunur. Böylece cem ibadetinin saygı, edep ve erkân çerçevesinde devam etmesine hizmet eder.
4. **Çerağcı:** Çerağcı, cem ibadetinde bulunan aydınlatma araçlarını yakar, söndürür ve temizler. Üç nuru (Uluhiyet, Nübüvvet ve Velîlik) temsil eden çerağları yakarak cem meydanında ışıyla Hak nurunu temsil eder. Cem meydanında yakılan çerağ, ilahî ışığın ve Hak nurunun temsili olarak kabul edilir. Kur'an-ı Kerim'in **Nûr Suresi 35-36. ayetleri** okunarak Hak-Muhammed-Ali ismiyle üç çerağ yakılır. *“Allah, göklerin ve yerin Nur'udur. O'nun nurunun örneği, içinde çerağ bulunan bir kandile benzer. Kandil, bir sırça içerisindedir. Sırça, inciden bir yıldız gibidir ki, doğuya da batıya da nispeti olmayan bereketli bir zeytin ağacından yakılır. Bu ağacın yağı, neredeyse ateş dokunmasa bile ışık saçar. Nur üzerine nurdur o. Allah, dilediğini kendi nuruna kılavuzlar. Allah, insanlara örnekler verir. Allah her şeyi bilmektedir. Kandil, Allah'ın yükseltilmesine ve içinde adının anılmasına izin verdiği evlerdedir. Orada sabah-akşam O'nu tespih eder.”*
5. **Zakir (Âşık):** Cem erkânında sazı ve sözüyle hizmet eden kişidir. Cemde deyişler, nefesler, tevhidler, miraçlamalar ve semahlar seslendirir. Söylediği her nefes, inancı yaşatmanın, öğüt vermenin ve gönüllere hakikat sevgisini işlemenin bir yoludur. Zakir'in sazı ve sözü, cem meydanında Hak kelamının ve Ehlibeyit yolunun sesi olarak kabul edilir.
6. **Süpürgeci (Ferraş):** Cemevinin meydanını temizleyen kişidir. Bu hizmet, sadece fiziksel temizlik değil aynı zamanda hak edildiği oranda nefislerin arınmasını ve cem meydanının manevi temizliğini temsil eder. Süpürgeci, temiz ve pak olan Gürûh-i Nâcî'ye (kurtuluşa eren topluluk) işaret ederek üç canın temsili olarak meydanı temizlemesidir.
7. **Tezekkâr:** Tezekkâr, cem ibadetinde canların abdest almasını ve manevi arınmasını temsil eden hizmet görevlisidir. Bu hizmet, yalnızca bedenın temizliğini değil aynı zamanda nefsin arınmasını da ifade eder. Tezekkâr'ın görevi, ibadete katılanların Hak huzuruna temiz bir beden ve arınmış bir kalple çıkmalarını hatırlatmak ve bu manevi hazırlığı temsil etmektir.

Su hem arınmış hem de arıtıcı bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle Tezekkâr hizmeti, suyun manevi anlamını cem meydanına taşır. Bu hizmeti bir kadın ve bir erkek birlikte yapar, böylece kadın-erkek eşitliğinin de sembolü olur. Cem sırasında su ile eller yıkanarak arınmaya vesile olunur, temizliğin ve safiyetin Hak yolundaki önemi hatırlatılır.

8. **İznikçi/Meydancı:** Cem ibadetinden önce hizmetlerin yapılabilmesi için gerekli olan düzeni ve tedariki sağlayan görevlidir. Başta semah alanının düzenlenmesi olmak üzere ceme girenlerin ve çıkanların erkâna uygun hareket etmesi hususunda gözcüye yardım eder. Semah alanını hazırlar ve ibadet boyunca gerekli düzenlemeleri yapar. Meydancı'nın görevi, cem erkânının huzur içinde, düzenli ve saygı çerçevesinde yürütülmesine katkı sunmaktır.
9. **Kurbancı:** Kurban tıglama (kesme) hizmetini yapar ve lokma dağıtımını organize eder. Kurban tıglama hizmetini ve lokma dağıtımını yerine getiren kişidir. Kurbanın tıglanması, ardından pişirilip hazırlanması ve lokma olarak cemde bulunan canlara dağıtılmasını organize eder. Kurban yoksa, ceme gelen kişilerin getirdiği lokmaları eşit paylara bölerek dağıtılmasını sağlar. Bu hizmet paylaşmanın, birlikteliğin ve rızalık anlayışının yaşayan örneğidir. Kurbancı, kurban lokmasının eşitlik ve adaletle dağıtılmasına özen gösterir, böylece toplumsal dayanışmayı ve Hak lokmasının bereketini cem meydanına taşır.
10. **Kapıcı:** Cemevine gelenleri karşılayan, uğurlayan ve cem süresince güvenliği sağlayan kişidir. Bu hizmet hem cemevindeki düzeni korumayı hem de ibadete gelen canları saygı ve edep çerçevesinde karşılamayı ifade eder. Kapıcı, cem erkanının yapılacağı meydana girenlerin erkâna uygun bir şekilde girişini gözetir, böylece cem ibadetinin huzur ve sükûnet içinde gerçekleşmesini sağlar.
11. **Peyikçi/Haberci:** Cem ibadetinin yapılacağını ibadete katılacak olanlara, cemevi çevresine duyuran kişidir. Görevi, canlara cem ibadeti yapılacağı bilgisini ulaştırmak ve erkâna davet etmektir. Peyikçi, bir bakıma toplumsal iletişimi sağlayarak cem ibadetinin yapılacağı bilgisini topluma ulaştıran görevlidir.
12. **Sakka:** Cem sırasında Hz. Muhammed'in Ehlibeyit'inden olan Hz. Hüseyin, ailesi ve yarenlerinin şehadetleri anılır. Hz. Hüseyin Kerbelâ'da susuz bırakılarak şehit edilmiştir. Sakka hizmeti susuzluğu manen gidermeyi temsilen meydanda su dağıtma hizmetidir. Bu hizmet, özellikle Kerbelâ'da susuz bırakılarak şehit edilen Hz. Hüseyin ve beraberindeki canların çektiği susuzluk anısına yerine getirilir. Sakka hizmeti, suyu paylaşarak hem Hz. Hüseyin'in matemini yaşatır hem de hayatın kaynağı olan suyun adalet ve eşitlikle paylaşılmasının önemini hatırlatır. Hizmet esnasında **Enbiya 30. ayeti** okunur *“O küfre sapanlar görmediler mi ki gökler ve yer bitişik idi, biz onları ayırdık. Her canlı şeyi sudan oluşturduk. Hâlâ iman etmeyecekler mi?”*

On İki Hizmetin Önemi: Cem ibadeti bireysel değil toplu yapılan bir ibadettir. Bu ibadette on iki hizmetin olmasının hem maddi hem de manevi anlamı vardır. Manevi olarak on iki imamı temsilen yapılan bu hizmetler rızalık dahilinde, bir disiplin içinde arınmanın, aydınlanmanın, masum ve mazlumların yanında olmanın, paylaşmanın gerçekleşmesini sağlayan hizmetlerdir. On İki Hizmet, cem ibadetinin düzenli, anlamlı ve erkâna uygun bir şekilde gerçekleşmesi için büyük önem taşır. Her bir hizmetli, kendisine düşen görevi yerine getirerek cem ibadetinin erkânına uygun şekilde ibadet edilmesine ve yaptığı hizmetin manasının yaşatılmasına vesile olur.

Alevilikte İnanca Dayalı Uygulamalar

Görgü Cemi: Yılda bir kez ikrar vermiş taliplerin görgüsünün yapıldığı özel cemlerdir. Görgü, talibin toplum önünde hesaba çekilmesi, öz eleştiriye açılması, kusurlarını gidermesi ve yol erkânına uygun yaşadığının sorgusunun yapıldığı cemdir. Görgü cemlerinde talip, cem meydanında dedenin huzuruna çıkar, geçmişte yaptıkları davranışları gözden geçirilir, varsa yanlışları topluluk önünde dile getirilir. Buradaki amaç; rızalığı, toplumsal barışı ve birlikteliği sürdürmektir.

Görgü ceminde kişiler, dedenin ve taliplerin huzurunda birbirlerine karşı sorumluluklarını gözden geçirir, varsa kırınlıkları ve kusurları ile yüzleşerek helalleşir. Yolun kurallarına uygun olmayan hal ve davranışlar tespit edilip, yolun gereğine göre sonuç alıcı uygulamalar yapılır. Belli aralıklarla yapılan bu görgü sayesinde rızalık üzerine kurulmaya çalışılan toplumsal birliğin inşası sağlanır.

Muharrem Ayı ve Matem: Muharrem ayı, İslam'da kan dökmenin yasak olduğu haram aylardan biridir. Hicri 61 yılının Muharrem ayında (Miladi 680) Ehlibeyit'in yaşayan son üyesi Hz. Hüseyin, ailesi ve yarenleri Kerbelâ'da katledilmiş. Hz. Hüseyin ve yarenlerinin uğradığı zulüm Aleviler tarafından her Muharrem ayında anılmaktadır. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesi, adaletin ve hakikatin sesi olan Ehlibeyit'in susturulmak istenmesi olarak görülmüştür. Alevilikte, bu yüzden Muharrem ayı matemle karşılanır. Muharrem ayında oruçlar tutulur, dualar ve ibadetler yapılır ve aynı zamanda Kerbelâ anılarak adaletsizliğin karşısında mazlumların, masumların yanında olma iradesi ortaya koyulur. Haram aylardan biri olan Muharremde Hz. Muhammed'in soyuna yapılan katliamın anılmasının, Hak ile batılı ayıran çizginin doğru anlaşılmasına vesile olacağına inanılır. Her daim mazlumun ve masumun yanında olunması gerektiği bilgisi bu matem ayında hatırlanır ve yeni nesillere aktarılır. Bu matem ayı, aynı zamanda "özünü dara çekip" Hak olanı anlama, Hak olanla yaşama ve nefsi terbiye dönemidir. Her daim mazlumun, masumun ve hakikatin yanında olunması gerektiği bilinci, Muharrem'de farkına varılarak aktarılır. Böylece Kerbelâ'nın mesajı, toplumsal hafızada diri tutulur.

Muharrem Orucu: Muharrem ayında oruç tutulur. **Bakara Suresinin 183. Ayetinde** şöyle buyrulmaktadır: *"Ey iman sahipleri! Oruç sizden öncekiler üzerine yazıldığı gibi sizin üzerinize de yazılmıştır. Bu sayede korunmanız umulmaktadır."* Bu ayet, bütün peygamberlere farz kılınan orucun aynı zamanda hicri yılbaşı da olan Muharrem ayı olduğuna inanılır. Ayrıca **Fecr Suresinin 1-2. ayetinde:** *"Yemin olsun tan yerinin ağarma vaktine, On geceye."* ifadesinin de Muharrem ayının ilk on günü hakkında olduğu kabul edilir. Bu sebeple bütün peygamberlerin Muharrem ayında dokuz gün oruç tuttuğuna onuncu günde (aşura) peygamberlerin kurtuluşuna şükür niyetine aşure dağıtıldığına inanılır. Kadim zamanlardan beri tutulan bu oruç Peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde de tutulduğu bilinir. Hz. Hüseyin ve yarenleri Kerbelâ'da oruçlu olarak Muharrem ayının onuncu gününde katledilmişlerdir.

Aleviler Hz. Hüseyin ve yarenlerinin katli üzerine yas yaşayıp dokuz gün oruçla üç gün yası birleştirmişlerdir. Süreç içinde bu üç gün yas anlam genişlemesine uğrayarak daha önceki peygamberlere farz kılınan dokuz günlük takva orucunu da içine alacak şekilde dönüşmüş ve Muharrem orucu 12 gün matem orucu olarak Aleviler tarafından tutulmuştur.

Sonuç olarak; Aleviler Muharrem orucunda Allah rızası için takva orucu, Hz. Hüseyin ve yarenleri için matem yaşamaktadırlar. Bu matemî yaşarken, eğlence yapılmaz, kan akıtılmaması için et yenmez ve su içilmesine dikkat edip Hz. Hüseyin yad edilir.

*“Hâkk için kendini kurban eyleyen
Şah-ı Merdan Oğlu İmam Hüseyin
Cümle Erenlere ferman eyleyen
Erenler Serdar'ı İmam Hüseyin*

*Muhammet Ali'nin çeşmi çerağı
Erenler rahının bir gül-i bağı
Ciğerler pasesi gönül durağı
Gözlerimin nuru İmam Hüseyin*

*Ceddi Muhammet'tir atası Ali
Anası Fatıma cihana Veli
Cümle Evliyalar ederler beli
Evliyalar Pîri İmam Hüseyin*

*Batın'ın Sultanı müminin Şahı
Gayıp Âleminin şems ile mahı
Şah Hüseyin'em deyu ederler ahı
Matem ile zarı İmam Hüseyin*

***Pîr Sultan Abdal** tut damenin anın
Düşmanına düşman ol hanedanın
Nur-ı Çeşmi dîr Şah Murtaza'nın
Erenler Hünkâr'ı İmam Hüseyin ”*

Hızır Orucu ve Hızır Cemi: Kuran'ı Kerimde Kehf 60-82 ayetleri arasında aktarılan “kullardan bir kul” olarak bahsedilenin Hızır olduğu kabul edilmektedir. Hızır ile Hz. Musa'nın yolculuğunun anlatıldığı kıssada, Hızır; gemisini kurtardığı yoksullara, evladına esir olmuş anne-babaya ve duvarını düzelttiği yetimlere yardım etmiştir. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in hastalanması ve iyileşmemeleri sonucu Hz. Muhammed, Hz. Ali ile Hz. Fatıma'ya torunlarının iyileşmesi için üç gün oruç tutmalarını söylemiştir. Oruçlu geçirilen her günün akşamında yiyecekleri lokmayı kapılarına gelen, yoksula, yetime ve esire vererek oruç süresini tamamlamışlardır. Dördüncü günün sabahı Hz. Muhammed Hz. Ali ve Hz. Fatıma'yı ziyarete gelmiş ve üç gün hiçbir şey yemedikleri için halsiz olduklarını görmüştür. Bunun sebebini sorduğunda lokmalarını yoksula, yetime ve esire verdiklerini öğrenmiştir. Bunun üzerine **İnsan Suresinin 7 ve 8. ayetleri** inmiştir. “Onlar verdikleri sözü tam bir biçimde yerine getirirler ve kötülüğü salgın olan bir günden korkarlar. Yoksula, yetime ve esire, yemeği severek yedirirler.” Hz. Muhammed bu ayeti Hz. Ali ve Hz. Fatıma'ya kapıya gelen yoksul, yetim ve esirin Hızır olduğunu belirterek açıklamıştır. Alevilikte bu sebeple üç gün Hızır orucu tutulmaktadır. Hızır inancına göre, Hızır dara düşenlerin yardımcısı, bolluk, bereket ve umudun sembolüdür.

İnananlar tarafından “Yetiş Ya Hızır - Ya Xızır Tu Esta.” diyerek çağrılır. İnanca göre yeryüzünde darda kalanların imdadına yetişir, mazlumların elinden tutar ve ihtiyaç sahiplerine destek olur.

Alevilikte, her yıl ocak ile şubat ayları arasında Hızır Orucu tutulur. Bu oruç, yalnızca aç kalmak değil, sabır, şükür, paylaşma ve dayanışmayı yaşama geçirme iradesidir. Oruç günlerinin ardından Hızır Cemi yapılır. Cemlerde kurbanlar tığlanır, dualar edilir, deyişler söylenir, lokmalar pişirilip paylaşılır. Hızır lokması, paylaşmanın ve bereketin simgesidir. Herkesin getirdiği katkıyla hazırlanan lokma, eşitlik ve kardeşlik ilkesiyle dağıtılır. Bu uygulama, Hızır’ın bolluk ve bereket getiren yönünü cem meydanında somutlaştırır. Hızır Orucu ve Hızır Cemi, Alevilikte yalnızca bir ibadet değil, aynı zamanda yardımlaşma, dayanışma, bereket, umut ve insanlığa hizmetin simgesi olarak yaşatılır.

*“Hak seni kullara yardımcı kıldı
Yetiş imdadıma Hızır el âman
Sana çağırانlar muradın aldı
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Yolumuz uğradı bir dağ başına
Göz hat çekmez toprağına taşına
Tutulduk Şubat’ın boran kışına
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Eser tipi semumi yer-gök iniler
Gözüm görmez kulaklarım çınılar
Dizim tutmaz yarelerim yeniler
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Seni bu dünyanın bekçisi derler
Senin nazargâhın yedi kat yerler
Mahrum kalmaz sana çağırان kullar
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Yarabbi sana mâlum hâlimiz
Kar kapadı menzilimiz yolumuz
Kurda kuşa nasib etme ölümüz
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Yaratanın binbir adı hakkı için
Şah-ı Merdan ondört evlâdı hakkı için
Hüseyin-i Kerbela feryad hakkı için
Yetiş imdadıma Hızır el âman*

*Gel kerem kıl göster sen bize yolu
Aşalım gidelim şu yüce beli
Ulaştır vatanına FEDAYİ kulu
Yetiş imdadıma Hızır el âman”*

Nevruz: Doğanın uyanışını, yeni başlangıçları, bereketi ve toplumun birliğini simgeleyen önemli bir gündür. Her yıl 21 Mart'ta kutlanan Nevruz, doğanın yeniden canlanışını ve baharın gelişini ifade eder. Alevilikte Nevruz'un manevi anlamı önemlidir çünkü bugün, Hz. Ali'nin doğum günü ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın evlendiği gün olması nedeniyle özel bir manevi anlam taşır. Bu sebeple Nevruz, yalnızca baharın gelişi değil, aynı zamanda Ehlibeyit sevgisinin ve bağlılığını da temsil eder. Bugüne erişmeden oruçlar tutulur. Bugünde kurbanlar tığlanır, cemler yapılır, dualar edilir, nefesler söylenir, lokmalar paylaşılır ve toplumsal dayanışma ön plana çıkar. Aynı zamanda doğanın döngüsüyle insanın yenilenme ihtiyacı arasında bir bağ kurulur. Nevruz, tıpkı toprağın yeniden canlanması gibi insanların da gönüllerini arındırmaları ve umutlarını tazelemeleri için bir fırsat olarak görülür. Böylece Nevruz, Alevilikte hem doğanın yeniden doğuşunun hem de manevi dirilişin ve kardeşliğin bayramı olarak kutlanmaktadır.

Hıdırellez: Doğanın yeniden canlanışını, bereketi, umudu ve dileklerin kabulünü simgeleyen özel bir gündür. Anadolu başta olmak üzere birçok coğrafyada kutlanan bugün, baharın gelişiyile birlikte doğanın uyanışını ifade eder. İnanca göre bugün, Hızır ile İlyas peygamberin buluştuğu gündür. Hızır'ın, karadakilere, Hz. İlyas'ın ise denizdekilere yardım ettiğine inanılır. Hıdırellez, halk arasında Hızır ile İlyas peygamberin buluştukları günün adıdır. Bir gül ağacının altında buluştuklarına inanılır. Bu sebeple bugünde dileklerin kabul olması için gül ağacı dibine istekleri temsilen işaret, yazı ve resimler bırakılır.

Lokma ve Aşure: Lokma, özel günlerde, cemlerde, adaklarda hazırlanır ve eşitlik gözetilerek toplumla paylaşılır. Bu paylaşım, Alevilikte rızalık kültürünü, birlik ve kardeşliği pekiştirir. Alevilikte lokma ve aşure, sadece bir yemek değil, bir arada olma, paylaşma ve rızalık bilincinin dışa yansımasıdır. Aşure de bir lokmadır, onu özel kılan ise, içindeki her bir gıdanın farklılıklarıyla, çeşitlilikleriyle ve zenginlikleriyle bir araya gelerek ortak bir lezzet, ahenk ve uyum oluşturmalarıdır. Bu yönüyle aşure lokması, farklı malzemelerin bir araya gelip uyumlu bir tat oluşturmalarıyla, Alevi öğretisinde birlik, çeşitlilik içinde bütünlük, paylaşma ve dayanışma kültürünü yansıtır.

Aşure, insanlara farklılıkların çatışma değil, birlikte uyum ve zenginlik yaratma potansiyeli taşıdığını hatırlatan manevi bir mesajdır. Aşure, özellikle Muharrem ayında önemli bir yere sahiptir. Muharrem'in 13. gününde pişirilir ve İmam Zeynelâbidîn'in Kerbelâ'dan sağ kurtuluşuna şükür ve aynı zamanda Hz. Hüseyin ile tüm Kerbelâ şehitlerini anma vesilesidir. Pişen aşure lokması, adak, niyet, şükür ve paylaşma gibi çeşitli vesilelerle dağıtılır. Böylece hem Kerbelâ'nın mesajı yaşatılır hem de toplumsal dayanışma ve Hak lokmasının bereketi toplum içinde paylaşılmış olur.

Semah: Semah, Alevilikte ibadetin ayrılmaz bir parçası olan, coşku ile Allah’a yönelişi ifade eden dinî bir ritüeldir. Semahın miraçtan dönüşte kırklar cemine uğrayan Hz Muhammed’den kaldığına inanılır. Semah, kişinin saf bir teslimiyet hâliyle Hakk’a yönelmesini, nefsini arındırarak manevi bir vecd (coşku) hâline ulaşmasını anlatır. Saz eşliğinde okunan deyişlerle birlikte yapılan bu dönüşler; evrenin döngüsünü, kâinatın hareketini ve insanın Hak ile bütünleşme arzusunu temsil eder.

Semah, aynı zamanda kadın ve erkeğin birlikte, eşit şekilde halka düzeninde dönmesiyle, Alevilikteki eşitlik, kardeşlik ve birlik anlayışının somut bir ifadesidir. Bu ibadet, yalnızca bedensel bir hareket değil, ruhsal bir yolculuktur. Semah dönen canlar, Hak aşkıyla coşkuya gelir, benlikten sıyrılarak Hak ile bir olmanın manevi halini yaşar. “Hak için ola seyir için olmaya.” sözünün eşliğinde dönülür.

Alevilikte semah, cem erkânlarının önemli bir bölümü olup Hak-Muhammed-Ali aşkının, Ehlibeyit sevgisinin ve kâinatın birliğinin ibadet diliyle dile getirilmesidir. Bu yönüyle semah hem bireysel arınmanın hem de toplumsal birlik ve kardeşliğin yansımasıdır.

Zikir: Allah’ı anmak ve O’na yaklaşmak için yapılan bir ibadettir. Alevilikte zikir, insanın Hak ile bağını güçlendirmesi, iç huzura ulaşması ve manevi bir arınma yaşayarak ruhu ile bağını güçlendirmesi için önem taşır. Alevilikte zikir, belli sayılara bağlı olarak yapılmaz, yani belirli tekrarlarla sınırlı değildir.

Kur’an-ı Kerim’de de zikrin önemi **Âl-i İmrân Suresi 191.Ayette** şöyle vurgulanır: *“Onlar o kimselerdir ki, ayakta, otururken, yan yatarken hep Allah’ı zikrederler; göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler: ‘Ey Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Şanın yücedir senin! Bizi ateş azabından koru.’”* Ayetindeki hüküm, zikrin yalnızca dil ile değil, gönül ile yapılması gerektiğini, insanın her hâlinde Hakk’ı anmasının, kalbine huzur ve arınma getirdiğini göstermektedir.

Alevilikte zikir, kalpten gelerek yapılan samimi bir anmadır. Hakk’ı dilden çok gönülde taşımak, O’nun adını yaşayarak ve yaşatarak anmaktır. Zikir, cem erkânlarında topluca deyişler ve nefesler eşliğinde icra edilebildiği gibi, bireyin günlük yaşamında da Hakk’ı anarak, gönlünden geçirdiği niyazlarla yerine getirilebilir. Bu yönüyle Alevilikte zikir, yalnızca belirli bir tören ya da sayı ile sınırlı kalmaz; insanın her an Hak ile birlikte olma bilincinin bir tezahürüdür.

İkrar: Alevilikte ikrar, yol’a girişin en önemli aşamasıdır. Kişinin kendi rızasıyla Hak, Muhammed, Ali ve Ehlibeyit yoluna bağlanması, cemde bulunan toplumun önünde bu bağlılığını ilan etmesi ve ömür boyu sadık kalacağına söz vermesidir. İkrar verirken gönül rızası esastır, zorlama yoktur. Bu bağlılık bireysel olduğu kadar aileyi de kapsar. Talip; yalan söylememek, kul hakkı yememek, doğruluk ve paylaşım içinde yaşamak gibi ilkelere uymaya söz verir. İkrar, “Öl ikrar ver, öl ikrarından dönme, gelenin malı, dönenin canı.” sözü ile yoldaki sorumluluğun, disiplinin ve ciddiyetin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesi olarak verilen ikrarın geri alınamayacağını vurgulamaktadır.

Erkân: Alevilikte erkân; yolun adabı, düzeni ve ölçüsü demektir. Bir kişinin inanç yolunda nasıl davranacağını, hangi sorumlulukları taşıyacağını, topluma ve Hakk’a karşı görevlerini nasıl yerine getireceğini belirleyen manevi kurallardır. Erkân yalnızca şekli ibadetleri değil; edep, ahlak, doğruluk, adalet, paylaşım, rızalık ve kardeşlik gibi Alevi yolunun temel değerlerini de kapsar. Bu sebeple erkân hem bireysel yaşamı düzenleyen bir ölçü hem de toplumsal uyumun ve birlikteliğin teminatıdır. Alevilikte erkân, Hak-Muhammed-Ali yoluna gönüllü bağlılığı ifade eder ve bu bağlılık yalnızca ibadetle sınırlı değildir; aynı zamanda edep, ahlak, doğruluk, adalet, paylaşım, rızalık ve kardeşlik gibi temel değerleri içerir. Erkân; bireyin kendi iç dünyasında olgunlaşmasını sağlarken toplumsal uyumun, barışın ve birlikteliğin de teminatıdır. Cemlerdeki kurallar; musahiplik bağı, görgü cemi ve rızalık ilkesi hep erkânın ayrılmaz parçalarıdır. On iki hizmetin yerine getirilmesi, semah, lokma, ikrar ve düşkünlük kurumları da erkân sayesinde anlam kazanır. Dolayısıyla erkân hem bireysel yaşamı düzenleyen manevi bir ölçü hem de toplumsal düzeni koruyan bir disiplindir.

İman: Alevilikte iman, İslâm’daki genel esaslara dayanmakla birlikte yalnızca bilgi ya da söz ile tasdikten ibaret değildir; iman, ahlak, edep ve yaşam biçimiyle ortaya konulan bir teslimiyettir. Hak-Muhammed-Ali yoluna gönülden bağlılık, Ehlibeyit sevgisi ve On İki İmamların yolunu izlemek, Alevilikte imanın temelini oluşturur. Bunun yanında iman, eline, beline ve diline sahip çıkarak dürüstlük, adalet ve merhameti hayatın merkezine yerleştirmeyi, rızalık ilkesi temelinde barış içinde yaşamayı ve insan-ı kâmil olma yolunda nefsi arındırmayı gerektirir. Alevi öğretisinde iman yalnızca inanmak değil aynı zamanda bu inancı yaşamak, yani Hakk’a, topluma ve tüm varlığa karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmektir. Bu nedenle iman toplumsal düzeni ve manevi olgunluğu güçlendiren bir değer olarak kabul edilir.

Tevella ve Teberra: Alevilikte iman anlayışının temel taşlarından biri de **tevella** ve **teberra** ilkeleridir. Tevella, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve onların soyundan gelen On İki İmamları sevmek, onlara bağlılık göstermek ve onların yolunu takip etmek anlamına gelir. Bu sevgi, yalnızca sözle değil, onların adalet anlayışını, ahlakını ve Hak yolundaki duruşunu hayatında yaşatmakla gerçeklik kazanır. Kur’an-ı Kerim’in birçok ayetinde de Ehlibeyit sevgisinin imanın bir parçası olduğuna işaret eder. Teberra ise zalimden, haksızdan ve Ehlibeyit’e düşmanlık edenlerden uzak durmayı ifade eder. Bu, kin veya nefret değil adaleti koruma ve mazlumdaki zulme karşı durma bilincidir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de de aynı şekilde Hakk’ı ve hakikatin yanında olmanın ve zulme karşı durmanın imanın gereği olduğunu belirten birçok ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerinde biri **Âl-i İmrân Suresi 104. ayetidir:** *“İçinizden hayra çağıran, doğruluk ve güzelliği belirlenene özendiren, kötülük ve çirkinliğe belirlenenden sakındıran bir topluluk olsun. Kurtuluş ve zafere erenler işte onlardır.”* Tevella ve teberra, Alevilikte bir bütün olarak imanın hem sevgi hem de duruş yönünü ortaya koyar. Tevella, Ehlibeyit’in yolundan yürümeyi ve onların ışığında Hakk’a yönelmeyi ifade ederken, teberra, adaletsizlik ve zulme karşı mesafe koyarak her daim mazlumdaki zulme karşı olmayı öğütler. Bu iki ilke; Alevilikte iman ile ahlakın, sevgi ile adaletin birlikte yaşatılması gerektiğini gösterir.

Rızalık: Alevilikte toplumsal barışın ve birlikteliğin temel ilkesi rızalıktır. İnsanlar arasındaki sorunların çözüme kavuşması, birbirinden razı olması ile mümkündür. Rızalık olmadan yapılan ibadetlerin kabul olmayacağına inanılır. Cem ibadetine başlamadan önce “Canlar! yolumuz, rıza yoludur. Biz, sizi size teslim edeceğiz. Sizin özünüze, özünüzdeki Hak’a teslim edeceğiz. Özünüzdeki Hak ile dar ve didar olacaksınız. Aranızda dargın ve küskün olanlar, üzerinde kul hakkı olanlar varsa, bilerek veya bilmeyerek hata ve günah işledi iseniz lütfen Hak meydanına çıkınız ve özünüzü dara çekiniz, yok ise “Allah Eyvallah” deyiniz. Birbirinizden razı mısınız? Birbirlerinize haklarınızı helâl ediyor musunuz? Helal ediyorsanız “edeb erkân, sükutu lisan, mümine nişan” (Düzgün oturun, konuşmayın ve barışık olduğunuza dair niyazlaşın anlamındadır). Diyerek tüm canlardan rızalık alınır. Aynı zamanda cemlerde, lokmalar dağıtıldıktan sonra “Göz mizan, el terazi, herkes oldu mu hakkına razı?” diyerek rızalıkla başlayan cem rızalıkla sonlandırılır. Alevilikte rızalık anlayışı sadece cemlerinde değil hayatın bütününe kapsayan bir yaşam felsefesidir. Hatta rıza şehri adıyla adlandırılan bir anlatı vardır. Bu anlatıya Aleviliğin ideal toplumsal sistem önerisidir.

Düşkünlük: Alevilikte yol erkânına ve toplumsal değerlere aykırı davranan kişiye verilen maddi ve manevi cezadır. “Yoldan düşmek.” anlamına gelir ve kişinin toplumun içinde itibarını kaybetmesi, topluluktan dışlanması demektir. Kul hakkı yemek, hırsızlık yapmak, cinayet işlemek, zina etmek, iftira atmak gibi ahlaka uygun olmayan hal ve davranışlar düşkünlüğe sebep olmaktadır. Düşkün ilan edilen kişi ceme alınmaz, toplulukla aynı sofraya oturamaz, alışveriş ya da musahiplik yapamaz. Ancak düşkünlük ebedi değildir, kişi hatasını kabul edip tövbe eder, özür diler, ağlattığını güldürür, boşalttığını doldurur, yıktığını onarır ve topluluğun rızalığını alırsa yeniden yol’a dönebilir.

DÖRT KAPI KIRK MAKAM

Alevilikte insanın manevi yolculuğu ve ruhsal olgunlaşma süreci Dört Kapı Kırk Makam öğretisiyle açıklanır. Bu öğreti, insanın kendini tanıması, nefsini terbiye etmesi, arınması ve insan-ı kâmil mertebesine ulaşması için bir yol haritasıdır. “Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat” olarak adlandırılan kapılar her biri onar makam olmak üzere kırk makamdan oluşur.

- 1. Kapı: Şeriat Kapısı:** Hak yoluna girmenin ilk adımıdır. Allah’ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed’in son peygamber olduğuna, Hz. Ali’nin velayetine ve Kur’an’ı Kerim’in Hak kelimeleri olduğuna inanır. Bu kapıda insan, dini ve ahlaki sorumlulukları ile tanışır. Temel ibadetleri öğrenir, kul hakkına riayet, doğruluk, adalet ve helâl haram hassasiyeti ön plandadır.
- 2. Kapı: Tarikat Kapısı:** Bu kapıdaki kişi, rehber, pire ve mürşide bağlanır. Yolun erkânı içinde, rehberinin yol göstermesiyle nefsi terbiye etmeyi öğrenir. Bu makamda hizmet, tevazu, sabır ve itaat esastır. İnsan, toplum içinde hizmet ederek olgunlaşır, benliğini geride bırakır. Bu kapının özü; nefsin terbiye edilmesi, ahlak ve edep hizasında hizmet etme bilincinin rehber gözetiminde kişide oturmasıdır.

3. Kapı: Marifet Kapısı: Marifet kapısında kişi, ilim, irfan ve hikmet yoluna girer. Kendini, evreni ve Yaradan'ı tanımaya yönelir. Varlığın aslını ve yaratılış hikmetini anlamaya başlar. Gönül gözü açılır, gerçekliği ve hakikati kavramaya yönelir. Elin, belin ve dilin terbiye edilmesiyle birlikte kibir, haset gibi kötü huylar terk edilir, Hak ve hakikat yolunda, doğruluk, merhamet, adalet gibi erdemleri hayatına taşır. Bu kapının özü, bilgelik, erdem, üretmek, Hak ve hakikati idrak ederek bunu hayatın her alanında uygulamaya geçirmektir.

4. Kapı: Hakikat Kapısı: Hakikat kapısı, yolun en yüksek mertebesidir. Burada insan, benliğini aşarak tüm varlığı Yüce Allah'ın yarattığını deneyimleyerek idrak eder. Varlık bilinci ile düşünür ve bu temelde hareket eder. Samimiyet, teslimiyet ve Hak olanı bilerek yaşama hali ile ruhunu bedenine hâkim kılar. Yüce Yaradan'ın tecellisini tüm alemde görerek bu bilinç ile yaşamını sürer. İnsan-ı kâmil mertebesine ulaşarak topluma rehberlik edebilecek olgunluğa erişir. Bu kapının özü, Hak ile Hak olmak ve insan-ı kâmil mertebesine erişerek insanlığı aydınlatan bir görev bilinci ile yaşamaktır.

Dört Kapı Kırk Makam öğretisi, Kur'an-ı Kerim'de de karşılığını bulur. **Şems Suresi 9-10. ayetlerinde** şöyle buyrulur: *“Benliğini (nefsini) temizleyip arındıran gerçekten kurtulmuştur. Onu kirletip örten ise kayba uğramıştır.”* Bu ayet, Dört Kapı Kırk Makam'ın özünü açıklayan ilahi bir işarettir; bu işaret insanın kurtuluşu, nefsin terbiye etmesi ve arındırmasında gizlidir. Dört Kapı Kırk Makam, Alevilikte yalnızca teorik bir kavram değildir, insanın yaşam boyu takip etmesi gereken bir eğitim ve olgunlaşma yoludur. İnsan, bu kapıları aşarak kâmil insan mertebesine ulaşır, yani özüyle Hak'ta birleşen, topluma ışık tutan, adalet ve merhametle yaşayan bir kul haline gelir.

Alevilikte İbadetlerin Ortak Özellikleri

Alevilikte ibadetlerin ve inanca dayalı uygulamaların ortak özellikleri, onların sadece dinî bir ibadet değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve bireysel boyutlar taşıdığını gösterir. Bu ibadetler birliği ve beraberliği güçlendirir, dayanışmayı teşvik eder ve paylaşım kültürünü canlı tutar. Lokma ve aşure gibi uygulamalar, paylaşımın en somut örnekleridir, aynı zamanda tarihi olayları ve önemli şahsiyetleri anarak geçmişle bağ kurulmasını sağlar. Alevilikte ibadetler yalnızca şekilsel bir uygulama değil aynı zamanda ahlaki ve kamusal bir sorumluluktur.

Bu bağlamda ikrar, yol'a bağlılığı, görgü, bireyin toplum önünde muhasebesini, rızalık, huzur içinde yaşama bilincinin temelini, düşkünlük ise yol erkânına aykırı davranışın maddi ve manevi yaptırımıdır. Bu kavramlar; ibadetlerin özünü oluşturan adalet, edep ve sorumluluk bilincini temsil eder. Dört Kapı Kırk Makam öğretilerinde olduğu gibi ibadetler bireyin kendini tanımasına, nefsin terbiye etmesine, ruhunu geliştirmesine ve kemâlete ulaşmasına rehberlik eder. Böylece ibadetler hem bireysel olgunlaşmanın hem de toplumsal düzenin ve kültürel devamlılığın temelini oluşturur. Dolayısıyla Alevilikte ibadetler ve uygulamalar yalnızca dinî bir anlam taşımaz, aynı zamanda insanların birbirine karşı saygı ve sevgi anlayışını esas alarak yaşamının, kültürel bütünlüğün ve kişisel gelişimin de kaynağıdır. Rızalık temelinde bir arada yaşamak, Aleviliğin özünü yansıtır. Bu anlayış, Alevi kimliğinin korunmasının ve temel ilkelerinin hayata geçirilmesinin en önemli parçasıdır.

ALEVİLİKTE MUSAHIPLİK KURUMU

Musahiplik, Alevilikte en temel ve en köklü kurumlardan biridir. Manevi kardeşlik bağı anlamına gelen bu kurum, yalnızca dünyevi bir kardeşlik olup ahirette de devam edeceğine inanılan, gönüllerin birbirine bağlandığı kutsal bir ilişkidir. Alevilikte musahiplik, yalnızca bireyler arasında değil, aileler ve toplum arasında da dayanışmayı, güveni ve birliği pekiştiren bir sosyal sözleşmedir.

Musahiplik kurumunun kökeni, Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında Ensar ile Muhacirleri kardeş ilan etmesine dayandırılır. Bu olay, **Enfâl Suresi 72-75. ayetlerinde** ifade edilen manevi kardeşlik anlayışıyla da temellendirilmiştir. Hz. Muhammed, bu kutsal emir doğrultusunda müminleri kardeş yaparak onların birlik ve dayanışma içinde yaşamalarını sağlamıştır. Alevilikte de bu örnekten yola çıkarak kendi aralarında “**yol kardeşliği**” adıyla bilinen musahiplik kurumunu tesis etmişlerdir. Böylece musahiplik, yalnızca tarihsel bir gelenek değil Kur'an-ı Kerim temelli bir kardeşlik anlayışının yaşatılmasıdır.

Musahipliğin Kuruluşu

Musahiplik, sıradan bir dostluk ya da akrabalık ilişkisi değildir. Cem ibadetinde, pir veya dede huzurunda, iki evli çiftin karşılıklı rızalarıyla verdikleri söz üzerine kurulur. Bu söz, yalnızca bireysel bir taahhüt değil aynı zamanda topluma karşı verilen manevi bir ahittir (sözleşmedir). Musahip olanlar, ömür boyu birbirlerine sadık kalmayı, Hak yolunda beraber yürümeyi ve ahirette de bu kardeşliğin devam etmesini kabul ederler.

Musahipliğin Görev ve Sorumlulukları

Musahiplik bağına giren kişiler, kan bağı olmadan birbirlerine dünya ve ahiret kardeşliği taahhüdünde bulunurlar. Bu bağ yalnızca iki kişi arasında kalmaz, aileleri de kapsar ve böylece güçlü bir birlik oluşturur. Musahipler, zor zamanlarda birbirlerine yardım ederek dayanışmayı güçlendirir, ihtiyaç anında destek olurlar. Aynı zamanda birbirlerinin ahlaki gelişimine de katkıda bulunur, yanlışlardan alıkoyar ve Hak olan yolda birbirlerine rehberlik ederler. Musahiplik ilişkisinde gizlilik ve güven esas olup musahipler birbirlerinin sırlarını saklamakla yükümlüdür. Bunun yanı sıra toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ederek toplumun huzur ve barışına katkıda bulunurlar. Rızalık ilkesi de musahipliğin temelini oluşturur, aralarında rızalık olmadan herhangi bir ibadet ya da lokma paylaşımı yapılamaz. Tüm bu yönleriyle musahiplik hem bireyler hem de toplum için kutsal, sorumluluk gerektiren ve yaşam boyu süren bir bağıdır.

Musahipliğin Toplumsal ve Manevî Önemi

Musahiplik, Alevilikte yalnızca bireylerin değil toplumun da huzur ve birlik içinde yaşamasını sağlar. Bu bağ, toplumsal dayanışmanın, güvenin, eşitliğin ve kardeşliğin somutlaşmış hâlidir. Aleviliğin temel değerlerinden olan adalet, paylaşım, rızalık, ahlak ve yol erkânına bağlılık, musahiplikte hayat bulur.

Aleviler için musahiplik, insanın tekâmül ve kemâlet yolculuğunda önemli bir duraktır. Çünkü musahip, musahibini Hak yolunda gözetmek, destek olmak ve gerektiğinde ona ayna tutmakla yükümlüdür. Bu yönüyle musahiplik, Dört Kapı Kırk Makam öğretisinin toplumsal hayata yansımış hâlidir.

HERKES ALEVİ OLABİLİR Mİ?

Alevilik, bir ırk ya da sadece soy değil, evrensel ilkeler üzerine kurulu bir inanç sistemidir. **Herkes, bu ilkeleri benimseyerek Alevi olabilir.** Alevi olmak için Alevi bir aileden gelmek şart değildir. Asıl önemli olan Hz. Ali'nin yolunu izlemek, Hak-Muhammed-Ali birliğini kabul etmek ve bu yolda ilerlemektir.

Alevilik, kan bağı yerine inanç bağı ister. Alevilik ilkeleri, evrensel ve değişmezdir. Bu ilkeleri benimseyen, Hz. Ali'ye Allah'ın velisi olarak inanan ve onun yolunda yürüyen herkes Alevi sayılır.

Alevi bir ailede doğan kişi, bu inancı daha yakından tanıma ve yaşama imkânı bulur, ancak bu durum, tek başına Alevi olmanın yeter şartı değildir. Asıl belirleyici olan, Aleviliğin gerektirdiği rızalık, sevgi ve paylaşımı temel alan ilkelere gönülden inanmak ve hayatını bu ilkeler doğrultusunda şekillendirmektir.

Yol erkânına göre, bir kişi sonradan Alevi olabilir, ancak sonradan dede (inanç önderi) olamaz. Dedelik, Ehlibeyit soyuna mensup olmayı, uzun yıllar süren eğitim ve hizmeti, manevi olgunlaşmayı ve en önemlisi taliplerin ve ocak mensuplarının rızasını gerektiren bir makamdır. Bu yönüyle dedelik, bireysel bir tercih değil, toplumsal kabul ve sorumlulukla kazanılan bir görevdir. Sonuç olarak Alevilik, herkese açık, kapsayıcı ve evrensel değerler üzerine kurulu bir inançtır.

Cem Vakfı

ALEVİ OCAKLARI, ALEVİ VE BEKTAŞİ DERGÂHLARI

ALEVİ OCAK SİSTEMİ VE OCAKLARIN YERİ

Ocak kelimesi birçok mana taşımaktadır. Günümüzde bu sözcük için farklı manalar olması eski Türk inançlarında ocak kültürünün etkin olmasıyla alakalıdır. Eski tabiat kültürlerinden biri ateştir. Ateş hem yakıcı ve yıkıcı özelliği ile temizlenmenin/arınmanın aracı hem de çeşitli ritüellerin kaynağı olmuştur. Ocaklar yapıları itibariyle Hakk'a yürümüş (vefat etmiş) ve üzerine türbe yapılmış bir evliyanın soyundan gelen aileyi kapsamaktadır ve bu aileye ocakzade denmektedir. Ocakzadelerin dışında taliplik bağı ile söz konusu ocağa bağlı olan talip, bağlı oldukları ocaktan sayılırlar. Başka bir ifade ile Alevi inanç ocağı dediğimizde Peygamber soyundan geldiğine inanılan, "ocakzade" diye tanımlanan bir aile ve o ocağa taliplik bağı ile bağlı olan kişilerden meydana gelmiş sosyo-dini yapıya denir.

Ehlibeyit soyundan gelenlerin, Oğuzların yoğun olarak yaşadığı Horasan bölgesine yerleşmeleri ve burada Oğuz boylarıyla kurdukları yakın ilişkiler sonucunda "Horasan Erenleri" adıyla anılan bir süreklilik ortaya çıkmıştır. Bu süreklilik; kıtlık, Moğol istilaları ve irşat faaliyetleri gibi çeşitli tarihsel ve toplumsal nedenlerle teşekkülünü Horasan'da tamamlayan ocakları Anadolu'ya taşımıştır. Anadolu'ya taşınan bu ocaklar, birbirleriyle kurdukları sistematik ilişkiler aracılığıyla hem inançsal hem toplumsal bir düzen oluşturmuş, böylelikle Anadolu'nun günümüzdeki irfanının ve kültürel dokusunun şekillenmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir.

Ocakların tam olarak ne zaman çıktığı üzerine farklı iddialar olsa da tarihsel sırası itibariyle şu kökenlerden bahsedilebilir:

1. Anadolu'ya Emevi ve Abbasi döneminde gelen seyitlere bağlı ocaklar.
2. Horasan Erenleri ve Rum Abdalları olarak adlandırılan Hacı Bektaş Veli döneminde kurulmuş ocaklar.
3. Kızılbaş Türkmen boylarınca kurulmuş Safevi Devletinin lideri Şah İsmail Hatayi'nin döneminde örgütlenmesini sağladığına inanılan ocaklar.

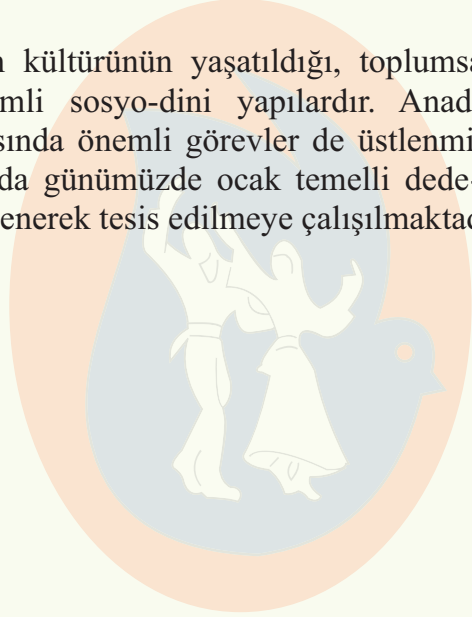
Ocakların Sınıflandırılması

Alevilikte önemli bir yer tutan ve dini önderi olan ocaklar kendi içinde işlevlerine ve iş bölümüne göre "1.Mürşid Ocakları, 2.Pir Ocakları, 3.Rehber Ocakları, 4.Düşkün Ocakları." şeklinde; Cem ibadetindeki uygulama farklılıklarına göre "1.Erkânî Ocaklar, 2.Pençeli Ocaklar" şeklinde sınıflandırılabilir. Ocakların bu denli çeşitli olması, aynı zamanda kendi içlerinde bir denetleme mekanizmasına sahip olduklarını göstermektedir. Her ocak, başka bir ocağın talibi konumunda bulunmakta böylece her ocağın üzerinde onu denetleyen bir başka ocak bulunmaktadır. Bu karşılıklı bağlılık ve denetleme sistemi, ocaklar arasında hiyerarşik bir düzenin yanı sıra toplumsal denge ve güvenin de korunmasını sağlamaktadır. Sözlü gelenek içinde yaşanan inancın bozulmadan günümüze gelebilmesinde söz konusu ocakların "El ele, el Hakk'a." sistemi etkili olmuştur. Alevi ocaklarının dayandığı temel ilke yalnızca Hakk'tan gelen koruma ve himayedir. Ocak sistemi, toplumsal düzeni sağlarken aynı zamanda Hakk'a doğru bir hiza ve istikamet vermeye gayret etmektedir.

Ocakların Günümüzdeki Durumu

Günümüzde Alevi inanç ocakları varlığını, o ocağın soyundan gelen dede ailesi ile korumakta ve yaşatmaktadır. Ancak bilhassa 1960 sonrası köyden kente yapılan göç nedeniyle Alevi inanç mensubu kişiler, “yol”unu cemevi, dernekler, vakıflar ve STK’ler ile yaşatmaya çalışmışlardır. Önceden köylerde dedelerin talipleri ile olan ilişkileri söz konusu ocağın etrafında şekillenirken günümüzde bu durum değişmiştir. Halihazırda cem evine giden kişiler bir ocağın talibidir fakat cemevinde görgü cemini gerçekleştiren dede, başka bir ocağın dedesi olabilmektedir. Bu durum gelenekten uzaklaşmış olduğunun bir göstergesidir. Zira dedeler ve talipler arasında yüzyıllardır süren ruhsal bir bağ olduğuna inanılır. Şehirleşme nedeniyle bu bağ zaman içinde zayıflamıştır. Yine de kentleşmenin getirdiği bu süreç, insanların yoldan uzaklaşmamasını ve inancın canlı, diri tutulmasını sağladığı için kıymetli ve özeldir.

Alevi ocakları, Aleviliğin kültürünün yaşatıldığı, toplumsal dayanışmanın ve inanç kimliğinin korunduğu önemli sosyo-dini yapılardır. Anadolu’nun manevi anlamda günümüzdeki halini almasında önemli görevler de üstlenmiştir. Kentleşme ile birlikte dede-talip bağı zayıflasa da günümüzde ocak temelli dede-talip ilişkisi bağı Aleviler tarafından yeniden güncellenerek tesis edilmeye çalışılmaktadır.

Cem Vakfı

ALEVİ OCAKLARI

1	Abalı Baba Ocağı	41	Dedemoğlu Ocağı
2	Abdal Musa Ocağı	42	Deli Derviş Ocağı
3	Abdülvahap Gazi Ocağı	43	Derviş Abdal Ocağı
4	Ağlarca İbrahim Ocağı	44	Derviş Ali Baba Ocağı
5	Ağu İçen Ocağı	45	Derviş Baba Ocağı
6	Ahi Baba Ocağı	46	Derviş Beyaz Ocağı
7	(Şah) Ahmet Dede Ocağı	47	Derviş Boran Ocağı
8	Ak Koca Sultan Ocağı	48	Derviş (Seyit) Cemal Ocağı
9	Akoğlu Ocağı	49	Derviş Çimli Ocağı
10	Ali Abbas (Celal Abbas) Ocağı	50	Derviş Geviş Ocağı
11	Ali Baba Ocağı	51	Derviş Gevr Ocağı
12	Ali Badili Ocağı	52	Dinçli Ocağı Dinelli Ocağı
13	Ali Koç Baba Ocağı	53	Düzgün Baba Ocağı
14	Ali Pir Civan Ocağı	54	Ebul Vefa Ocağı
15	Aliyyül Şazeli Ocağı	55	Emirbeyli Ocağı
16	Anşa Bacılılar Ocağı	56	Emirce Sultan Ocağı
17	Arzuman Ocağı	57	Enver Zeyid Ocağı
18	Aslan Baba Ocağı	58	Er Kadim Ocağı
19	Ateşoğlu Ocağı	59	Eraslanlı Ocağı
20	Aziz Baba Ocağı	60	Erdebil Ocağı
21	Azlum Abdal Ocağı	61	Erkonaş (Arif Hüsnü) Ocağı
22	Baba Cafer Ocağı	62	Eşikli Ocağı
23	Baba Mansur Ocağı	63	Eymirlerli Ocağı
24	Baloğlu Ocağı	64	Fedayi Ocağı
25	Barak Baba Ocağı	65	Gani Baba Ocağı
26	Battal Gazi Ocağı	66	Garip Dede Ocağı
27	Beyazıd-1 Bestami Ocağı	67	Garip Mansur Ocağı
28	Borani Baba Ocağı	68	Garip Musa Ocağı
29	Bostankolu Hasan Halife Ocağı	69	Gemalmazlı Ocağı
30	Bulduklu Ocağı Bulgurcu Dede Ocağı	70	Gökvelioğulları Ocağı
31	Celal Abdal Ocağı Cemal Abdal Ocağı	71	Gözcü Kara Ahmet Dede Ocağı
32	Cibali Sultan Ocağı	72	Gözü Kızıl Ocağı
33	Çalapverdi Ocağı	73	Gül Baba Ocağı
34	Çavdarlı Ocağı Çaylak Ocağı	74	Gülü Dede Ocağı
35	Çelebioğulları Ocağı	75	Gülüm Erenleri Ocağı
36	Çepnioğlu Ocağı	76	Gülüoğulları Ocağı
37	Çıplak Ali Ocağı	77	Güvenç Abdal Ocağı
38	Çoban Dedeli Ocağı	78	Hacı Emirli Ocağı
39	Dalmaz Ocağı	79	Hacı Hamza Ocağı
40	Dede Garkın Ocağı	80	Hacı Murad-1 Veli Ocağı

ALEVİ OCAKLARI

81	Hacım Sultan Ocağı	121	Kızıl Deli Ocağı
82	Hamza Baba Ocağı	122	Koca Haydar Ocağı
83	Hamza Faki Ocağı	123	Koca Leşker Ocağı
84	Hamzalı Ocağı	124	Koca Saçlı Ocağı
85	Hasan Basri Ocağı	125	Koca Seyyid Ocağı
86	Hasan Dede Ocağı	126	Koca Şırğaş Ocağı
87	Hasan Dede Veli Ocağı	127	Koca Bektaş Dede Ocağı
88	Hasan Faki Ocağı	128	Koçu Baba Ocağı
89	Haydari Sultan Ocağı	129	Koyun Baba Ocağı
90	Hıdır Abdal Ocağı	130	Köse Süleyman Ocağı
91	Hızır Samit Ocağı	131	Kul Himmeth Ocağı
92	Hoca Ahmet Yesevi Ocağı	132	(Seyyid) Kulu Ocağı
93	Horasanlı Ocağı	133	Kum Baba Ocağı
94	Hubyar Ocağı	134	Kureyşan Ocağı
95	Hür Şehit Ocağı	135	Kutup İsmail Sultan Ocağı
96	Hüsem Dede Ocağı	136	Kutup İbrahim Baba Ocağı
97	Hüseyin Abdal Ocağı	137	Kuzu Kuran Ocağı
98	Hüseyin Gazili Ocağı	138	Küçük Mustafa Ocağı
99	Işık Çakırlı Ocağı	139	Maksut Abdal Ocağı
100	Işıklı Ocağı	140	Mazlum Abdal Ocağı
101	İbrahim-i Sani Ocağı	141	Mecdan Ocağı
102	İmam Bakır Ocağı	142	Mehmet Abdal Ocağı
103	İmam Cafer Ocağı	143	Mehmet Dede Ocağı
104	İmam Musa-ı Kazım Ocağı	144	Mekanoğlu Ocağı
105	İmam Rıza Ocağı	145	Mir Hamza Ocağı
106	İmam Zeynel Abidin Ocağı	146	Mirdigar Ocağı
107	Kaba (Kabak) Abdal Ocağı	147	Musa-i Hardi Ocağı
108	Kahvecioğlu Ocağı	148	Munzur Baba Ocağı
109	Kalender Dede Ocağı	149	Mürsel Bali Ocağı
110	Kanber Abdal Ocağı	150	Nazlım Abdal Ocağı
111	Kara Donlu Can Baba Ocağı	151	Nesimi Ocağı
112	Kara Pirbad Ocağı	152	Nur Dede Ocağı
113	Kara Yağmurlu Ocağı	153	Nuri Dede Ocağı
114	Karaköseli Ocağı	154	Otman Baba Ocağı
115	Karaşar Ocağı	155	Özcanlı Ocağı
116	Karaşih Ocağı	156	Pir Ahmet Ocağı
117	Kaygusuz Abdal Ocağı	157	Pir Hamza Ocağı
118	Keçeci Baba Ocağı	158	Pir Kadim/Kadem Ocağı
119	Kemallı Ocağı	159	Pir Kemal Ocağı
120	Kesikbaş Ocağı	160	Pir Mehmet Ocağı

ALEVİ OCAKLARI

161	Pir Sultan Ocağı	207	Sultan Söylemez Ocağı
162	Pircan Ocağı	208	Sultan Şücaettin Veli Ocağı
163	Piri Baba Ocağı	209	Şah Hatayi Ocağı
164	Saadettin Ocağı	210	Şah Hüseyin Baba Ocağı
165	Sabri Ocağı	211	Şah Kalender Ocağı
166	Saçlı Hamza Ocağı	212	Şah İbrahim Veli Ocağı
167	Safevi Ocağı	213	Şahinliler Ocağı
168	Salman Baba Ocağı	214	Şeyh Ahmet Dede Ocağı
169	Samutlu Ocağı	215	Şeyh Ahmet Sultan Ocağı
170	Sarı İsmail Ocağı	216	Şeyh Ahmet Verani Ocağı
171	Sarı İsmail Baba Ocağı	217	Şeyh Bahşiş Ocağı
172	Sarı Mecdin Ocağı	218	Şeyh Bedreddin Ocağı
173	Sarı Saltuk Ocağı	219	Şeyh Bircan Ocağı
174	Sarı Sultan Ocağı	220	Şeyh Çoban Ocağı
175	Sarıbal Ocağı	221	Şeyh Delil Berhican Ocağı
176	Sefil Mecnun Ocağı	222	Şeyh Edibali Ocağı
177	Seyfili Ocağı	223	Şeyh Hasan Ocağı
178	Seyyid Abdullah Horasani Ocağı	224	Şeyh Hasan Zerraki Ocağı
179	Seyyid Ahmet Kebir Ocağı	225	Şeyh Mengüç Ocağı
180	Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli) Ocağı	226	Şeyh Safi Ocağı
181	Seyyid Baba Ocağı	227	Şeyh Samit Ocağı
182	Seyyid Bilal Ocağı	228	Şeyh Samut Ocağı
183	Seyyid Gazi Ocağı	229	Şeyh Süleyman Ocağı
184	Seyyid Hacı Ali Türibi Ocağı	230	Şeyh Şadılı (Şazeli) Ocağı
185	Seyyid Halil Ocağı	231	Şeyh Turhani Ocağı
186	Seyyid Hasan Yıldızlar Ocağı	232	Şeyh Uygun (Düzgün) Baba Ocağı
187	Seyyid Hıdırlar Ocağı	233	Şeyh Uşağı Ocağı
188	Seyyid Kalender Veli Ocağı	234	Şeyh Yakup Ocağı
189	Seyyid Kemal Ocağı	235	Şucaettin Ocağı
190	Seyyid Kerim Ocağı	236	Taptuklu Ocağı
191	Seyyid Mahmut Hayrani Ocağı	237	Teslim Abdal Ocağı
192	Seyyid Mustafalar Ocağı	238	Topçular Ocağı
193	Seyyid Nizamoğlu Ocağı	239	Tozluoğlu Ocağı
194	Seyyid Nuri Cemalettin Ocağı	240	Tuzluoğulları Ocağı
195	Seyyid Sabun Ocağı	241	Türibi Baba Ocağı
196	Seyyid Sabur Ocağı	242	Uzunelli Ocağı
197	Seyyid Safiyüddin İshak Veli Ocağı	243	Ümmü Kemal Ocağı
198	Seyyid Selahattin Ocağı	244	Üryan Hıdır (Hızır) Ocağı
199	Seyyid Seyfi Ocağı	245	Yağdanı Sultan Ocağı
200	Seyyid Seyfeddin Ocağı	246	Yağmuroğlu Ocağı
201	Seyyid Yunus Mukri Ocağı	247	Yahyalı Ocağı
202	Seyyidan Ocağı	248	Yalınca Abdal Ocağı
203	Sınık Abdallı Ocağı	249	Yanyatır Ocağı
204	Sinemil Ocağı	250	Yılanlı Ocağı
205	Söylemezli Ocağı	251	Yunuslu Ocağı
206	Sultan Onar Ocağı	252	Yunus Emre Ocağı
		253	Zayıf Yusuf Ocağı

ALEVİ VE BEKTAŞİ DERGÂHLARI

Alevi ve Bektaşî dergâhları; Anadolu ve Balkanlarda Aleviliğin daha gelişmiş olduğu çevrelerde tekkeler, dergâhlar, zaviyeler şeklinde, daha kırsal muhitlerde ise Alevi ulularına ait küçük ziyaretler ve ocaklar şeklinde teşkilatlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi öncesindeki inanç örgütlenmesi böyle iken daha sonra kentleşme ile birlikte bu inanç merkezleri giderek eski işlevlerini yitirmişlerdir. Alevilik ocak merkezli olup, işlevlerini değişen koşullara göre güncellerken günümüzde bu kurumların yerini kentlerde daha yaygın olmakla birlikte dernekler, vakıflar, federasyonlar, konfederasyonlar, Alevi Kültür Merkezleri ve cemevlerinin üstlendiği iddia edilmektedir.

	DERGÂHLAR
1	Abdal Musa Sultan Dergâhı (Antalya)
2	Ayvaz Dede Dergâhı (Bosna Hersek)
3	Battal Gazi Dergâhı (Eskişehir)
4	Erikli Baba Dergâhı (İstanbul)
5	Gül Baba Dergâhı (Macaristan)
6	Hacı Bektaş Veli Dergâhı (Nevşehir)
7	Harabati Baba Dergâhı (Makedonya)
8	Hamza Baba Dergâhı (İzmir)
9	Hasan Dede Dergâhı (Kırıkkale)
10	Hıdır Abdal Sultan Dergâhı (Erzincan)
11	Hubyar Sultan Dergâhı (Tokat)
12	Karaağaç Dergâhı (İstanbul)
13	Karacaahmet Sultan Dergâhı (İstanbul)
14	Karyağdı Baba Dergâhı (İstanbul)
15	Kaygusuz Abdal Dergâhı (Mısır)
16	Pir Sultan Abdal Dergâhı (Sivas)
17	Sarı Saltuk Dergâhı (Romanya)
18	Seyyid Ali Sultan Dergâhı (Yunanistan)
19	Şeyh Safiyüddin Dergâhı (Erdebil)
20	Şahkulu Sultan Dergâhı (İstanbul)
21	Şeyh Hasan Onar Baba Dergâhı (Malatya)
22	Şücâüddin Velî Sultan Dergâhı (Eskişehir)

CEMEVİNİN İBADETHANE OLARAK KABUL EDİLMESİNE YÖNELİK İÇ HUKUK KARARLARI

2005 yılında Prof. Dr. İzzettin Doğan ve diğerleri ile Mansur Yalçın ve diğerleri tarafından CEM Vakfı öncülüğünde başlatılan hukuk mücadelesi, uzun yıllar süren yargı süreçlerinin ardından 2022 yılında T.C. Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı'nın kurulmasıyla sonuçlanmış ve bu gelişme Alevi toplumu tarafından olumlu karşılanmıştır.

YARGITAY 3. HD. E: 2014/11238 K: 2015/9711 T: 28.05.2015 ve YARGITAY 3. HD E: 2016/17500 K: 2018/6192 T: 31.05.2018 kararlarında:

"Cemevi, Alevi-İslam inancına sahip yurttaşlarımızın öteden beri cem ibadetini yaptıkları mekânın adıdır. 'Cem' kelimesi, Arapça'da 'toplanma' anlamına gelmekte ve dinî, törensel ve ritüel uygulamalarının tümünü kapsamaktadır. Tüm Alevi toplumunca kabul gören cemevleri, Alevi-İslam inancına sahip yurttaşların ibadet mekânıdır. Öncelikle, bir mekânın ibadet yeri sayılıp sayılmamasının münhasıran o inanca tabi insanların takdirinde bulunması gerekir. Alevi inancına mensup insanların inanç ve ibadet merkezlerinin cemevleri olduğu, Alevilerle birlikte tüm toplum kesimleri tarafından kabul edilmiş bir olgu ve gerçekliktir."

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'nın 10'uncu maddesine göre *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir."* Öte yandan din ve vicdan hürriyeti de uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat kapsamında güvence altına alınmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Din ve vicdan hürriyeti"* başlıklı 24'üncü maddesine göre ise *"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir."*

6701 sayılı TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNU'nun 3'üncü maddesinde; hukuken tanınan hak ve hürriyetlerden yararlanmada *"cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefî ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş"* temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır, ifadesi yer almaktadır. Ayrıca belirtilen Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

Temel misyonu insan onurunu esas alarak kişilerin hukuk karşısında adalet ve liyakat esasına göre muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi olan TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMUNUN Alevilikle ilgili yasal haklarının kazanılması konusunda takipte olacağına yönelik inancımız tamdır.

MADDE 8- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'na aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 10- *İmar planlarının tanziminde, planlanan beldenin ve bölgenin şartları ile müstakbel ihtiyaçları göz önünde tutularak lüzumlu cemevi yerleri ayrılır. İl ve ilçelerde mülkî idare amirinin izni alınmak ve imar mevzuatına uygun olmak şartıyla cemevleri yapılabilir. Cemevi yeri, imar mevzuatına aykırı olarak başka maksatlara tahsis edilemez.”*

Bu hâliyle, Alevilerin ibadethane olarak belirlediği mekânların, İBB Meclisi tarafından da ibadethane olarak teyit edildiği açıktır.

Yasal düzen ve hukuk ilkelerine uyumla, cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilip Resmî Gazete’de yayımlanması olumlu bir adımdır.

Bununla birlikte, Aleviliğin devletimiz teşkilatında resmî bir kurum olarak yer bulmasını çok geç atılmış bir adım olarak görüyor; Aleviliğin, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kültürel bir temsil düzeyinde konumlanmasını ise ne yeterli ne de isabetli bir karar olarak değerlendiriyoruz.

Bu nedenle, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan “Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı”nın, "Alevi-Bektaşî İnanç ve Cemevi Başkanlığı" adıyla doğrudan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına bağlanmasını devletimiz teşkilatlanmasında ivedi bir ihtiyaç olarak değerlendiriyoruz.

ZORUNLU DİN DERSİ UYGULAMASI VARSA ALEVİLİK İNANCI BU DERSİN İÇİNDE EŞİT BİÇİMDE YER ALMALIDIR.

Mansur Yalçın ve Diğerleri Davası konusunda CM/ResDH(2024)125 sayılı ara karar:

(Bakanlar Komitesi tarafından 13 Haziran 2024 tarihinde Bakan Vekillerinin 1501. toplantısında kabul edilmiştir.)

Başvuru	Dava	Karar Tarihi	Kesinleşme Tarihi
21163/11	MANSUR YALÇIN VE DİĞERLERİ	16/09/2014	16/02/2015

Bakanlar Komitesi, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin, Komitenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (bundan böyle "Sözleşme" ve "Mahkeme" olarak anılacaktır) nihai kararlarının uygulanmasını denetlemesini öngören 46. maddesinin 2. paragrafı uyarınca;

Mahkeme tarafından iletilen, Sünni İslam dışında bir dinî veya felsefi inanca sahip ebeveynlerin çocuklarına uygun seçenekler sunmayan ilk ve orta dereceli okullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin zorunlu niteliği ve sadece sınırlı muafiyet olanakları nedeniyle Sözleşme'nin 1 No.lu Protokolü'nün 2. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin nihai kararı göz önünde bulundurarak;

Bu konunun 2008'den bu yana Komite önünde beklemekte olduğunu hatırlatarak;

Mahkemenin açık tespitlerine ve Komitenin tekrarlanan çağrılarına rağmen din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin zorunlu olmaya devam ettiğini, muafiyet prosedürünün çok sınırlı olduğunu ve bu durumun öğrenci velilerini ağır bir külfete ve çocuklarını din dersinden muaf tutabilmek için dinî veya felsefi kanaatlerini açıklama zorunluluğuna maruz bırakabileceğini derin bir üzüntüyle not ederek;

Zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatının revize edilmesinin, Sünni İslam dışında bir dinî veya felsefi inanca sahip ebeveynlerin çocuklarının, öğrencilerin ebeveynleri dinî veya felsefi inançlarını açıklamak zorunda kalmadan, zorunlu din eğitiminden muaf tutulmaları için uygun seçeneklere duyulan ihtiyacı hafifletemeyeceğini hatırlatarak;

Sözleşme'nin 46. maddesinin 1. paragrafı uyarınca her devletin, taraf olduğu Mahkemenin nihai kararlarına tam, etkili ve hızlı bir şekilde uyma yükümlülüğünün altını çizerek;

Yetkilileri, Türk eğitim sisteminin, çoğulculuk ve tarafsızlık ilkelerine saygı göstererek devletin çeşitli dinler, mezhepler ve inançlara karşı tarafsızlık ve yansızlık görevini yerine getirmesini sağlamak için gerekli önlemleri almaya ve Sünni İslam dışında bir dini veya felsefi inanca sahip ebeveynlerin çocuklarına, öğrencilerin ebeveynleri dinî veya felsefi inançlarını açıklamak zorunda kalmadan, zorunlu din eğitiminden vazgeçmeleri için uygun seçenekler sunmaya şiddetle DAVET ETMİŞTİR;

Yetkilileri, Aralık 2024 sonuna kadar öngörülen tedbirler hakkında bilgi vermeye DAVET ETMİŞTİR.

Bu konuyla ilgili Alevilerin talepleri;

Zorunlu Din Dersleri Yeniden Düzenlenmelidir: Zorunlu din dersleri, Aleviliği de kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Müfredat, Alevi toplumunun temsilcileriyle birlikte hazırlanmalıdır. Alevi inancına mensup öğrencilere bu dersler, Alevi eğitimciler tarafından verilmelidir.

Alevilik ve Alevi İnancı Üzerine Akademik Çalışmalar Artırılmalıdır: Üniversitelerde Alevilik ile ilgili akademik kurslar açılmalıdır. Aleviliğe ilişkin bilimsel ve akademik yayınlar desteklenmelidir. Alevi inanç önderleri olan dedeler ve babaların eğitim göreceği okullar kurulmalıdır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 20/04/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

Ulusal İnsan Hakları Kurumu olmanın yanı sıra TIHEK, “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Seçmeli Protokol” (OPCAT) bağlamında, işkencenin ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezanın önlenmesi konusunda çalışmalar yürütmek üzere 9/12/2013 tarihli ve 2013/5711 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Ulusal Önleme Mekanizması olarak belirlenmiştir.

Diğer taraftan Anayasanın 10’uncu maddesi ve Türkiye’nin taraf olduğu temel insan hakları sözleşmelerinde düzenlenen ayrımcılık yasağına karşı etkin mücadele amacıyla bir eşitlik kurumunun kurulması, hem bu alandaki çalışmaların daha etkili yürütülmesi hem de **AB müktesebatına uyum** çerçevesinde ele alınmıştır.

Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları müktesebatının merkezinde yer almakta; din ve inanç temellerinde ayrımcılık yasaklanmaktadır. Benzer biçimde Türkiye Cumhuriyeti **Anayasası’nın 10’uncu maddesine göre “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”** Öte yandan din ve vicdan hürriyeti de uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat kapsamında güvence altına alınmaktadır. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesine göre “Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya özel ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.”** Küresel ölçekte din ve vicdan hürriyetini güvence altına alan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi diğer uluslararası düzenlemeler de bulunmaktadır. **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “Din ve vicdan hürriyeti” başlıklı 24’üncü maddesine göre ise “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.”**

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 3’üncü maddesinde; hukuken tanınan hak ve hürriyetlerden yararlanmada “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefî görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş” temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır. Ayrıca mezkûr Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde **“Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”** Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

Temel misyonu insan onurunu esas alarak kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi olan Kurumumuz, söz konusu misyon çerçevesinde yazılı ve görsel medyaya yansıyan haberleri yakından takip etmektedir.

◆ TİHEK'E BİREYSEL BAŞVURU NASIL YAPILIR?

✓ Kimler Başvurabilir?

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları
- Türkiye'de ikamet eden yabancı uyrukular
- Ayrımcılığa uğradığını, eşitsizliğe maruz kaldığını düşünen **gerçek kişiler**
- Vekil aracılığıyla da başvuru yapılabilir.

✓ Hangi Konularda Başvuru Yapılabilir?

TİHEK, **6701 sayılı Kanun** uyarınca aşağıdaki alanlarda bireysel başvuruları kabul eder:

- Irk, renk, dil, din, inanç, mezhep, cinsiyet, yaş, engellilik, medeni hâl, siyasi görüş gibi nedenlerle ayrımcılık
- Engelli bireylere yönelik fiziksel ve yapısal erişim engelleri
- Nefret söylemi ve ayrımcı uygulamalar
- İş yerinde, okulda, kamu hizmetlerinde eşitsiz uygulamalar
- Kamu kurumlarının ayrımcı idari işlemleri
- İnsan onurunu zedeleyen kötü muamele

📌 BAŞVURU ŞEKİLLERİ

1. Elektronik Ortamda (e-devlet) üzerinden)

- e-devlet TİHEK Başvuru Sayfası
- T.C. kimlik numaranızla giriş yaptıktan sonra online formu doldurabilirsiniz.

2. E-posta ile (imzalı dilekçe ekleyerek)

- **E-posta adresi:** esitlik@tihek.gov.tr
- Dilekçeniz ıslak imzalı veya elektronik imzalı olmalıdır (PDF formatında eklenmelidir).

3. KEP Üzerinden

- **KEP Adresi:** tihek@hs01.kep.tr

4. Posta Yoluyla

- **Adres:** Mithatpaşa Caddesi No:52, 06420, Kızılay / ANKARA
- Islak imzalı başvuru dilekçesi posta ile gönderilebilir.

5. Fiziki Olarak Elden Teslim

- Bizzat TİHEK merkezine gidilerek elden teslim edilebilir.

📌 BAŞVURU DİLEKÇESİNDE BULUNMASI GEREKENLER

- Ad, soyadı, T.C. kimlik numarası
- Adres, telefon, e-posta (varsa)
- Ayrımcılık konusu ve yaşanan olayın özeti
- Varsa belge/delil/fotoğraf ekleri
- İmza (elle veya elektronik)

⚖️ HUKUKİ DAYANAK

- **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (6701 sayılı Kanun)**
- **Madde 17** – Bireysel başvuru hakkı
- **Madde 18** – İnceleme ve karar süreci

✦ ÖNEMLİ NOTLAR

- Başvuru için **herhangi bir ücret alınmaz**.
- Kurum, başvuruyu aldıktan sonra 3 ay içinde sonuçlandırmakla yükümlüdür (istisnai durumlar hariç).
- Kurum, gerekirse taraflardan ek belge veya ifade talep edebilir.

İSTANBUL - KÜÇÜKÇEKMECE / HALKALI'DAKİ HACI BEKTAŞ VELİ ANADOLU PROJE LİSESİ'NİN KURULUŞ AMACI VE MEVCUT EĞİTİM STATÜSÜ HAKKINDA

KONU: Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 1501. Toplantı (11-13 Haziran 2024) CM/Del/Dec/1501/H46-34 sayılı kararı ile ülkemizde Alevi ve Bektaşî inanç ve kültürünün devletimizin tüm tasarruflarında eşit yaklaşıma tabi tutulması talebi hk.

- 1) Millî Eğitime bağlı okullarda öğretilen din dersleri, Alevi ve Bektaşî inancına mensup öğrencilere Alevi ve Bektaşî inanç öğretmenleri tarafından verilmelidir. Bu konu toplum vicdanında çok ciddi bir problem olarak yer almaktadır. Bunun da demokrasiye uygun olarak çözüme ulaştırılması toplumun ciddi bir beklentisidir.
- 2) 2010 yılında Devlet Bakanı Sn. Faruk Çelik'in öncülüğünde yapılan Alevi Çalıştaylarının sonucunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, Alevi ve Bektaşî inanç öğretmenlerinin yetiştirilmelerine, içinde "Alevilik-Bektaşilik Araştırma Enstitüsü", "Cemevi" ve "Öğrenci Yurdu" bulunan bir okulun açılmasına 2015 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ile DOSTELİ Vakfı arasında PROTOKOL imzalanarak karar verilmiştir. 14 Mart 2015 tarihinde ise Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Nabi AVCI'nın teşrifleri ile İSTANBUL-KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ ATAKENT MAHALLESİ'NDE "HACI BEKTAŞ VELİ ANADOLU PROJE LİSESİ"nin temel atma töreni yapılmıştır.

"HACI BEKTAŞ VELİ ANADOLU PROJE LİSESİ"nin imar planları okulun hamisi Dosteli Vakfı tarafından hazırlanarak inşaat çalışmaları takip edilmiş ve iskân belgesi 2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığına teslim edilmiştir. 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde "proje lisesi" olarak eğitime başlaması gerekirken okul "normal lise" statüsüne geçirilerek ulaşılmak istenen hedef gerçekleştirilememiştir. Mevcut durumuna "Anadolu lisesi" olarak devam etmektedir.

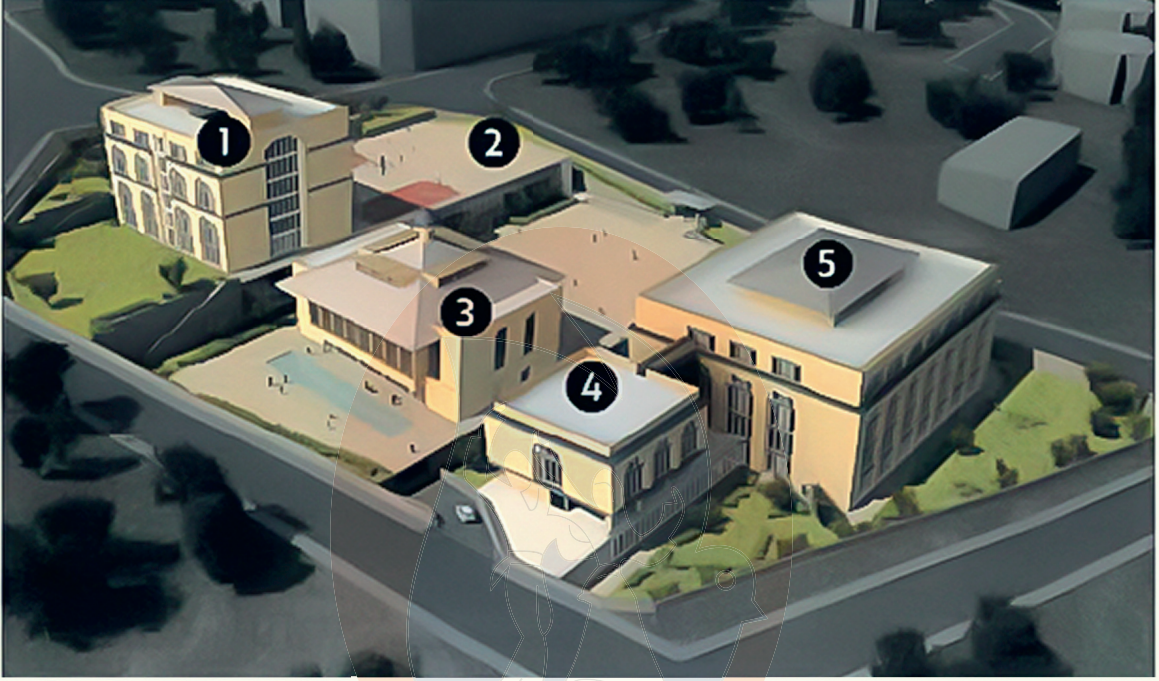
"Hacı Bektaş Veli Anadolu Proje Lisesi"nin, 26.06.2015 tarihinde Dosteli Vakfı ile T.C. Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde eğitimine devam edebilmesi için; Dosteli Vakfı ve CEM Vakfı'nın hami olarak kabul edilmesi ve diğer Alevi kurumlarının da iştirakiyle sürecin desteklenmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda Millî Eğitim müfredatınca verilen derslere Alevilik ve Bektaşilik derslerinin eklenmesi, bu derslerin Alevi ve Bektaşî öğretmenler tarafından verilmesi ve Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı tarafından desteklenmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu düzenlemenin faaliyete geçmesi, bugün sayıları binlerle ifade edilen, gelecekte ise on binlere ulaşacağı öngörülen cemevlerinin inanç hizmetlerini yürütecek eğitmen, öğretmen, dede ve babaların yetişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

YERLEŐİM ŐEMASI

İSTANBUL - KÜÇÜKÇEKMECE / HALKALI HACI BEKTAŞ VELİ ANADOLU PROJE LİSESİ

- ❶ ÖĞRENCİ YURDU
- ❷ TOPLANTI SALONLARI
- ❸ CEM İBADETİ EĞİTİM SALONU
- ❹ ALEVİ-BEKTAŞİ ENSTİTÜSÜ
- ❺ DERSLİKLER, LABORATUVAR & İDARİ KISIMLAR

ALEVİ-BEKTAŞİ TOPLUMUNUN İNANÇSAL TALEPLERİ

Ülkemizde liyakat ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayan uygulamalara ilişkin olarak, CEM Vakfı öncülüğünde anayasal hakların hayata geçirilmesine yönelik hukuksal girişimlerde bulunulmuştur. Bu çerçevede, iç hukukta inanç özgürlüğü temelinde mevcut eksikliklerin giderilmesi için gerekli adımların ivedilikle atılması yönündeki beklentimiz devam etmektedir. Söz konusu beklentiler, milletimizin birlik ve beraberliği ile ülkemizin kamusal yararıyla tam bir uyum içindedir.

❖ Hukukun üstünlüğünü zayıflatabilecek uygulamaların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

- Kararda, Alevi vatandaşların, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. maddesi gereğince tüm yurttaşlarla aynı düzeyde hak temelli vatandaşlık hakkına sahip olduğu ve bu hakkın etkin şekilde yasal güvence altına alınması gerektiği vurgulanmıştır.

❖ Alevi-Bektaşî İnanç ve Cemevi Başkanlığı Kurulmalıdır.

- 9 Kasım 2022 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak kurulan Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı, "Alevi-Bektaşî İnanç ve Cemevi Başkanlığı" adıyla doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

❖ Cemevlerinde Sunulan Hizmetler Kamu Hizmeti Sayılmalıdır.

- Cemevlerinde görev yapan inanç önderleri dedeler ve babalar ile diğer çalışanların sunduğu hizmetler kamu hizmeti olarak kabul edilmelidir. Bu kişiler devlet tarafından istihdam edilmelidir.

❖ Alevi İnancına Mensup Vatandaşlara Genel Bütçeden Pay Ayrılmalıdır.

- Aleviliğin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, genel bütçeden Alevi inancına mensup vatandaşların nüfus oranına uygun olarak adil bir pay ayrılmalıdır.

❖ Cemevleri Yasal Olarak İbadethane Kabul Edilmelidir.

- Cemevlerinin, Alevilerin ibadethanesi olduğu gerçeği hukuken kabul edilmelidir. Camiler ile diğer ibadethanelere tanınan hak ve imkânlar cemevlerine de sağlanmalıdır.

❖ Zorunlu Din Dersleri Yeniden Düzenlenerek Alevilikle İlgili Seçmeli Dersler Sunulmalıdır.

- Zorunlu din dersleri, Aleviliği de kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmalı ve müfredat, Alevi toplumunun temsilcileri ve konuyla ilgili çalışmalar yürüten akademisyenlerle iş birliği içinde hazırlanmalıdır. Ayrıca, Alevilikle ilgili seçmeli dersler sunulmak suretiyle, Alevi öğrencilere bu dersleri alabilme imkânı tanınmalıdır. Bu dersler, alanında uzman Alevi eğitmenler tarafından verilmelidir.

❖ Alevilik ve Alevi İnancı Üzerine Akademik Çalışmalar Artırılmalıdır.

- Üniversitelerde Alevilik ile ilgili akademik kürsüler açılmalıdır. Alevi inanç önderleri olan dedeler ve babaların eğitim göreceği okullar kurulmalıdır.

❖ Cemevlerinin Fiziksel ve Maddi Giderleri Karşılanmalıdır.

- Cemevlerine arsa tahsisi yapılmalı, inşa, bakım ve onarım giderleri ile cemevlerinin elektrik, su ve doğalgaz giderleri devlet tarafından karşılanmalıdır.

❖ Alevi Vatandaşların Haklarının Anayasal Çerçeve Güvenceye Kavuşturulmalıdır.

- Devlet, Alevilik içindeki farklı görüşleri gerekçe göstererek anayasal yükümlülüklerini yerine getirmeme yoluna gidemez. Alevi vatandaşların hak temelli vatandaşlık haklarının korunması ve güvence altına alınması, devletin asli görevleri arasındadır. Ayrıca, Alevi vatandaşların kamu görevlerinde inançları nedeniyle herhangi bir olumsuz tutumla karşılaşmadan, liyakat esasına göre görevlendirilmeleri esastır.

Yukarıda belirtilen taleplerin bütünü Alevi ve Bektaşî toplumunun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gereği de meşru, haklı ve yasal taleplerdir.

SONUÇ

Alevilik, İslamiyet içinde tarihsel ve kültürel mirası taşıyan hem dinî hem de toplumsal açıdan zengin bir inanç sistemidir. Aleviliğin temel inançları, ritüelleri ve yaşam pratikleri, bireylerin manevi gelişiminde ve toplulukların sosyal dokusunun şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu köklü geleneklerin modern dünyada nasıl yeniden yorumlandığını ve adapte edildiğini anlamak, yalnızca Alevi ve Bektaşî toplumu için değil aynı zamanda evrensel değerlere yönelen tüm insanlık için de anlamlıdır.

Elinizdeki kitapçık, Aleviliğin tarihsel süreç içindeki gelişimini doğduğu topraklardan Orta Asya'ya ve Anadolu'dan günümüze kadar kronolojik bir bakışla ele almış, farklı dönemlerdeki etkileşimlerini, ilke ve esaslarını, evrensel değerlerini, ibadet boyutunu ve inanca dayalı uygulamalarını günümüz yansımalarıyla birlikte aktarmıştır.

Alevilik, insanı merkeze alan, sevgiyi ve adaleti rehber edinen bir yol olarak, bugün de insanlığa ışık tutmaya devam etmektedir.

Asırlar öncesinde "Dili, dini, rengi ne olursa olsun iyiler iyidir." diyerek insanlığa kucak açan Hacı Bektaş Veli'nin ve "Hak-Muhammed-Ali Yolu"nun rızalık, paylaşım ve adalet temelli evrensel mesajlarını bugünlere ulaştıran tüm canlılara aşk olsun.

Katkıda Bulunanlar:

Ahmet Rasim TÜKEK
Mesut YILDIRIM (Dede)
Prof. Dr. Caner IŞIK
Prof. Dr. Ali YAMAN
Tuncay SALAN

VAKIFLAR, BAĞIŞLARINIZIN ESERİDİR.
HİZMETLERİMİZ BAĞIŞLARINIZLA YÜRÜTÜLMEKTEDİR.

Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı

IBAN NO: TR09 0004 6011 7588 8000 0353 18

"Bu kitap, Aleviliğin tarihi süreç içindeki gelişimi, ilke ve esasları, ibadet ve inanç içerisindeki uygulamaları konusunda bilgi vermek üzere hazırlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. İmtiyaz sahibi Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı
(CEM Vakfı)'dır.

Yayıncının izni alınmadan kısmen ya da tamamen değişiklik yapılamaz, yazının aslına sadık kalmak koşuluyla çoğaltılabilir, dağıtılabilir."

AHMET RASİM TÜKEK (Sanayici, İş İnsanı)

1958 yılında Erzurum'un Aşkale ilçesinde doğan Ahmet Rasim Tükek, 1982 yılında Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun olmuştur. İş yaşamına aile şirketi olarak 1975 yılında adım atan Tükek, erken yaşlarda başladığı girişimcilik yolculuğuyla Türk sanayisine önemli katkılar sunmuştur.

Flokser Tekstil, geliştirdiği flok teknolojisi sayesinde kadife kumaş, suni deri, döşemelik kumaş ve mikrofiber deri üretiminde uzmanlaşmış; Ar-Ge ve inovasyona dayalı üretim anlayışıyla teknik tekstil sektörüne yön vermiştir. Kurucusu olduğu Flokser Tekstil markasıyla Türkiye'de yenilikçi üretimin öncülerinden biri olmuş ve üretim sanayisinde yeni bir dönemin kapılarını aralamıştır. Özellikle Çin'den sonra, Türkiye ve yakın coğrafyada sektörünün en büyük üreticilerinden biri hâline gelmiştir. Bu konumuyla ülke ekonomisine katma değer sağlamaya devam etmektedir.

Flokser Tekstil, 1997 yılından bu yana "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" arasında yer almaktadır. Şirketin Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini Ahmet Rasim Tükek yürütmektedir. Tükek aynı zamanda, İstanbul Sanayi Odası (İSO) 14. Meslek Komitesi Başkanı ve Hadımköy Sanayici İş İnsanları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olarak da sanayi ve iş dünyasında aktif görev üstlenmeye devam etmektedir.

Ahmet Rasim Tükek, ticari başarılarının yanı sıra inançsal, kültürel, sosyal sorumluluk ve eğitim alanlarında da öncü bir rol üstlenmiştir. 1995 yılında kurulan CEM Vakfı'nın kurucu üyeleri arasında yer alan Tükek, 2024 yılı Mart ayında gerçekleştirilen CEM Vakfının 30. Olağan Genel Kurulunda, Onursal Başkan Prof. Dr. İzzettin Doğan'dan Genel Başkanlık görevini devralmıştır. Ayrıca, Cem Radyo ve Cem TV'nin kurucusu olarak, Alevi ve Bektaşî inancının doğru kaynaklardan topluma tanıtılması ve aktarılması yönünde önemli katkılarda bulunmuştur.

Kişisel gelişim alanındaki çalışmalarının yanı sıra Ahmet Rasim Tükek'in öncülüğünde hazırlanan "Alevilik Bilinmelidir!" adlı bu kitapçık; toplumsal sorumluluk bilinciyle kaleme alınmış, inançsal, kültürel ve hukuksal boyutlarıyla dikkat çeken kolektif bir vicdan çağrısı niteliğindedir. Alevilik inancının kadim bilgelikliğini, insan merkezli ahlakını ve evrensel değerlerini görünür kılmayı amaçlayan bu kitapçık; akademisyenlerin ve Alevi ve Bektaşî inanç önderlerinin katkılarıyla şekillenmiş, ortak aklın ve inançsal sorumluluğun gereği olarak topluma sunulmuştur.

Alevilik, evrensel değerlere sahip, kaynağını Kur'an-ı Kerim'den, Hz. Muhammed'den (sav) ve onun soyunu temsil eden Ehlibeyit'ten alan, İslam'ın tasavvufi ve irfani yorumudur.

Bu anlayışla kaleme alınan "Alevilik Bilinmelidir!" hem geçmişe tanıklık eden bir bellek hem de geleceğe bırakılan güçlü bir sorumluluk metnidir.

Basım: Aralık 2025

Cem Vakfı
GENEL MERKEZİ
www.cemvakfi.org.tr

Yazılı izin alınması ve ücretsiz dağıtılması şartıyla
kopyalanabilir ve çoğaltılabilir.

CEM VAKFI, ALEVİ VAKIFLARI FEDERASYONU ÜYESİDİR.